

ZORA

GLASILO KATOLIŠKO-
NARODNEGA DIJAŠTVA

LETNIK XVI. ■ ZVEZEK 3.

ZORA IZHAJA VSAK MESEC DVAJSETEGA
S PRILOGO PRVI CVETI TER STANE CELO-
LETNA NAROČNINA K 4, ZA DIJAKE K 2

LJUBLJANA, 1909/1910

NATISNILA »KATOL. TISKARNA«

Vsebina:

	Stran
Narodna obramba. (cand. iur. Andrej Veble.)	49
Naš družabni problem. (Jos. Puntar.)	53
Refleksi na „Svobodno Misel“. (Fr. Trdan.)	54
Iz prijateljevih pisem. (J. Stenar.) (Dalje.)	58
Poglavje o brezdomovinstvu. (Goriški.)	62
O ljudskih predavanjih kot sredstvu znanstvene izobrazbe. (I. A.)	65

Visokošolsko dijaštvo.

Nemška dijaška žurnalistika. — Ligue Franco-Slave. — Občni zbor Podpornega društva za slovanske visokošolce v Gradcu	67—69
--	-------

Glasnik.

„Danica“. — Delo S. D. Z. — Delo S. D. Z. v klubih. — Tajništvo S. D. Z. v Ljubljani. — Gorenjski pododbor S. D. Z.	70—71
---	-------

Listek.

K stoletnici Ljudevita Gaja	72
---------------------------------------	----

„Prvi Cveti.“

Ob očetovem grobu. (Domen Otilijev.)	17
Njegova povest. (Domen Otilijev.)	17
Prve ure. (Crtica, Spisal R. K.)	20
Ocene	21

Na platnicah.

„Podpornemu društvu za slovenske visokošolce na Dunaju.“ — Krščanski filozof o narodni pravičnosti. — Pro domo. — Kako sodi protestant o katoliških redovih. — Listnica uredništva. — Listnica upravnništva.

Slovenska dijaška zveza, Ljubljana, Zalokarjeva ulica 10.
— Slovensko katoliško akademično društvo „Danica“,
Dunaj, VIII., Schönborngasse 9, IV., 24. — Slovensko
katol. akadem. društvo „Zarja“, Gradec, Leechgasse 30.
Uredništvo „Zore“: Fr. Stelè, phil., Dunaj (Wien) XVIII.
::: Schulgasse 30. III. 19. :::

Naročnina naj se blagovoli pošiljati potom čekov pošt. hran. ali po nakaznici
upravnistvu „Zore“, Ljubljana, pisarna Katol. tiskarne.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Podlesnik.

Cand. iur. Andrej Veble:

Narodna obramba.

Naš bil nekda j ves ta raj,
očetov naših domovina;
tuj narod tod se širi zdaj,
naš raj je tujcev zdaj lastnina.

(Gregorčič, Na potujčeni zemlji)

Namen tega članka je opozoriti slovensko dijaštvo na pomen in važnost narodnoobrambne delà. Dejstvo je, da smo Slovenci v teku zadnjih desetletij absolutno napredovali, ljudstvo se je prebudilo in okrepilo gospodarsko in kulturno; istočasno pa se je nemško-slovenska meja na Štajerskem in Koroškem pomaknila proti jugu, izgubili smo in izgublamo slovensko zemljo, na kateri so nekda j živeli slovenski pradedje, relativno smo nazadovali v primeri z nemškim narodom glede na narodno posest in glede na število slovenskega prebivalstva. To lahko dokažemo s statističnimi podatki, to pa tudi sami najbolj čutimo na lastni koži, ker nas Nemci vedno bolj stiskajo. Ne bom se spuščal v narodni sentimentalizem, ki je tukaj neumesten, pokazati hočem s konkretnimi slučaji, da je to resnica.

Nemški pisatelj dr. Richard Pfaundler je napisal v reviji „Statistische Monatsschrift“, letnik 1906, str. 401, in letnik 1907, str. 557, dva daljša članka o narodnih razmerah na Štajerskem (Die nationalen Verhältnisse in Steiermark am Ausgange des 19. Jahrhunderts l. 1906. in Die Grundlagen der nationalen Bevölkerungsentwicklung Steiermarks l. 1907.). Na podlagi podatkov zadnjega ljudskega štetja iz l. 1900. dokazuje, da se Slovenci naravno bolj množe nego Nemci, da je pri Slovencih število porodov večje in umrljivost manjša nego pri Nemcih. L. 1880—1890. je narastlo število porodov

v nemških političnih okrajih za 29.071, t. j. za 4'22 0/0,
„ slovenskih „ „ „ 32.869, „ „ „ 8'22 0/0.

L. 1890—1900	število porodov	0/0
v 3 nemških mestih	— 2.173,	— 7'21 0/0
„ nemških političnih okrajih	39.407	+ 5'43 0/0
„ slovenskih „ „	39.535	+ 9'54 0/0

Torej 420.000 Slovencev ima večje število porodov kot 760.000 Nemcev. In Pfaundler pravi: „Faßt man das Ergebnis dieser Untersuchungen des Geburtenüberschusses zusammen, so muß man sagen, daß sie für die Slowenen, die eine doppelt so rasche Vermehrung aufweisen wie die

Deutschen, sehr günstig sind. Setzt man den allerdings sehr hypothetischen Fall, daß sonst kein anderer Faktor auf die Bevölkerungszunahme einwirkt und nimmt man für die folgenden Jahrzehnte ein gleiches Wachstum der beiden Nationen an, wie es auf Grund des Geburtenüberschusses im Jahrzehnt 1890—1900 stattgehabt hat, so ergibt sich bei annähernder Berechnung, daß im Jahre 2030, also in bloß 130 Jahren die Slowenen mit rund 1,458.000 die Deutschen mit rund 1,434 000 bereits etwas übertroffen haben.“ (St. M. L. 1907 Grundlagen der nationalen Bevölkerungsentwicklung.)

Vzroki, da Slovenci ne napredujemo, ampak relativno nazadujemo, ležijo zlasti na gospodarskem polju. Gotovo je nemška vlada največ kriva, da Slovenci, posebno na Koroškem in Štajerskem, ne morejo napredovati. Marsikdo poreče: Tega je kriv politični sistem. Dobro! V tem se strinjamo. Odkod pa izvira politični sistem? Zakaj imajo Nemci, akoravno so v Avstriji v manjšini, še vedno vso centralno vlado v rokah? Zakaj gospodarijo v naših mestih in trgih na Koroškem in Spodnjem Štajerskem? Zadnji vzrok je gospodarska premoč nemštva napram Slovencem in Slovanom sploh.

Kljub večji plodovitosti in manjši umrljivosti slovenskega ljudstva smo na Štajerskem v zadnjih letih relativno nazadovali. Po statistiki iz l. 1830 je bilo na Štajerskem:

	Nemcev	537.787	61·14 ‰
	Slovencev	342.013	38·86 ‰
leta 1900.	Nemcev	902.343	68·71 ‰
	Slovencev	409.531	31·18 ‰

V teku 70 let smo torej nazadovali za 7·68 ‰. Da se Nemci na Štajerskem množe in da vedno bolj prodirajo proti jugu, je dejstvo, ki se ne da tajiti. Napredujejo pa s pomočjo germanizacije. Slovensko ljudstvo se seli z dežele v nemška mesta in industrijska središča na Gornjem in Srednjem Štajerskem, kjer se polagoma germanizira. Preseljevanje (Binnenwanderung) in izseljevanje nam vzame veliko več narodnih moči nego vse nemške šole na Spodnjem Štajerskem. Ob slovensko-nemški meji prodirajo Nemci le počasi; dokler živi naš kmet na rodni grudi in je gospodarsko trden, se ne da tako naglo potujčiti kakor takrat, ako mora zapustiti domovino in se poda v nemške kraje. Čudno je, da je izseljevanje iz nemških krajev v primeri s slovenskimi veliko manjše. Najbolj se selijo Slovenci iz brežiškega in ptujskega okraja, deloma tudi iz mariborskega in celjskega. Zadnji čas so se začeli Slovenci izseljevati v večjem številu tudi v Ameriko in Prusijo. Vendar je za nas v narodnem oziru veliko nevarnejše izseljevanje slovenskega ljudstva v nemška industrijska središča v alpskih deželah. Tisti, ki gredo v Ameriko ali v Nemčijo, se navadno povrnejo v domovino, ljudje, ki gredo v nemške industrijske kraje, so za nas izgubljeni.

Vzrok izseljevanja je slab gospodarski položaj slovenskega kmetskega ljudstva, glavni vzrok našega nazadovanja na narodnem polju je premoč nemškega kapitala. Od meje slišim večkrat glasove: „Ljudstvo je dobro in zavedno, samo ako ne bi bilo tega groznega nemškega kapitala.“

Boj za narodni obstanek postaja za nas vedno bolj — življenjsko vprašanje. Nujno je torej potrebno, da proučujemo naše narodne razmere, da spoznamo, v kako nevarnem položaju se nahajamo, in kako delajo naši narodni sovražniki, Nemci, Italijani in Madžari. Ibi pa moramo tudi k Čehom in Poljakom v šolo, da vidimo, kako se mora boriti narod, ki so mu birokrati in ministri že davno zapisali smrtno obsodbo. Očitano se mi je v nekem češkem listu, da delam proti češko-slovenski vzajemnosti, podtikal se mi je celo članek, ki ga nisem pisal jaz, ampak neki „Pražan“. V članku, ki sem ga spisal jaz, sem poudarjal, da se lahko od Čehov in Poljakov veliko naučimo, zlasti kar se tiče gospodarskega in narodnoobrambnega dela. To poudarjam tudi sedaj. Slovensko katoliško dijaštvo se mora iti učiti k Čehom in Poljakom preiščenega in sistematičnega narodno-obrambnega dela. To nalogo imajo naši somišljeniki, ki študirajo v Pragi in Krakovu, tega naj se uči slovensko dijaštvo od Čehov, ne pa raznih liberalnih fraz S „Svobodno Mislijo“ ne boste rešili naroda!

Narodnoobrambno vprašanje obsega: 1. teoretični del, študij naših narodnih in gospodarskih razmer in 2. praktični del.

Naloga teoretičnega študija je, da spoznamo naše narodne razmere, predvsem razmere na šolskem in gospodarskem polju. Teoretični študij obsega zopet dva dela: 1. naše šolske razmere, 2. gospodarski položaj našega naroda (agrarno vprašanje, obrtno in delavsko vprašanje, prodiranje nemške industrije itd.).

Praktično narodnoobrambno delo je delo za obrambo naše narodne posesti na podlagi načel in izkušenj, ki smo si jih pridobili s teoretičnim študijem. Za nas dijakke pride zlasti prvi del v poštev, teoretični študij narodnoobrambnega vprašanja. Kdor hoče delovati „za narodov blagor“, mora prej nekaj znati.

Zanesljivih virov za študij naših narodnih razmer ni, avstrijska narodna statistika po „občevalnem“ jeziku je popolnoma pogrešena, lastne narodne statistike pa nimamo. O narodnih in gospodarskih razmerah na Koroškem in Spodnjem Štajerskem prinaša včasih „Slovenski Branik“ dobre informativne članke, ki jih pišejo povečini dijaki.

Ker ni sprave slovenskih katoliško-narodnih krogov z vodstvom Družbe sv. Cirila in Metoda, se ustanovi v Ljubljani v doglednem času posebna družba za narodno obrambo za slovensko katoliško javnost. Izdajala bo tudi manjšinski vestnik. Upamo, da se začne potem nekoliko živahnejša akcija za narodno obrambo, kakor je bilo do sedaj. Po znanem žalostnem razdoru Družbe sv. Cirila in Metoda v Bohinjski Bistrici l. 1907. je nastalo v slovenskih katoliških krogih nezaupanje napram vodstvu, posledica tega je bila neka narodna mlačnost, ki smo jo opažali pri nekaterih. Bila je prehodna doba.

Z ustanovitvijo obrambne družbe pa naj se zopet začne živahno gibanje na našem narodnoobrambnem polju. „Tekmujmo med seboj v zidanju, ne v razdiranju!“ Vodi naj nas skupna misel: Le to ima trajno vrednost v naši kulturni zgodovini, kar storimo za kulturni in gospodarski

napredek našega naroda. Otresimo se tistega beraškega ponosa, češ da je obrambno ali manjšinsko delo nekaj manjvrednega. Ravnotolike važnosti je za napredek malega naroda kakor hrana za naš telesni razvoj. Manjšinsko delo pomeni zbrati vse naše narodne sile za skupni odpor proti skupnemu sovražniku, narodnoobrambno delo obsega izobraževalno, probujevalno in gospodarsko delo. Obsega torej vse, kar je potrebno za duševno in gospodarsko povzdigo našega naroda.

Zadnji čas sem opazoval nabiranje prispevkov za narodno obrambo pri Nemcih, Čehih, Poljaki in Slovencih. Dočim so Nemci žrtvovali že stotisoče za Roseggerjev sklad, istotako Čehi in Poljaki za svoje narodne namene, zbiramo pri nas prispevke zelo počasi. Nekaj časa je bilo zanimanja za to reč, potem pa se je to zanimanje naenkrat poleglo. Največ še daruje naša vrla duhovščina, ki je pa že itak preobložena z narodnim davkom, Kje so naši trgovci in uradniki? kje je sploh naša posvetna inteligenca? kje je naše kmetsko ljudstvo? Pravijo, da nimamo denarja. Samo na Kranjskem potrošijo na leto 30 milijonov kron za alkoholizem, dočim znašajo vsi davki komaj kakih 6—7 milijonov. V naših hranilnicah na Slovenskem leži do 200 milijonov kapitala, pa pravijo, da nimamo denarja. Imamo ga, samo ne znamo ga uporabiti. Podobni smo kmetski babici, ki skriva svoje goldinarje v nogavice in blazine, ker se boji tatov in roparjev. Manjka nam podjetnosti in pravega gospodarskega duha. Zato se nam Nemci smejejo in lepo mirno zidajo na slovenskih tleh tvornice in druga industrijska podjetja, ker se izmed Slovencev nihče ne gane.

K naši narodnoobrambni organizaciji moramo na vsak način pritegniti naše gospodarske zavode, naše hranilnice, posojilnice in banke. Češki denarni zavodi žrtvujejo stotisoče za češko obrambno organizacijo (n. pr. Živnostenska banka), zakaj pa bi naši ne? Vsak denarni zavod sme dajati prispevke v dobrodelne namene, ali ni naša narodnoobrambna organizacija dobrodelen zavod *κατ' ἐξουχίαν*?

Slovenska javnost! Enajsta ura je že odbila. Zgani se vendar iz svoje letargije. Naš narod ima še dovolj življenjskih sil. Samo vzbuditi jih je treba. Nepozabni Gregorčič opeva v pretresljivi pesmi „Na potujčeni zemlji“ naš narodni boj in toži, da po naši domovini „tuj krog zvené glasovi, tuj trg in grad, tuj ves je kras, oh, naši so samo — samo grobovi!“

Ne! Umreti še nočemo. Ne obupajmo in ne prelivajmo solz za tužno domovino! Ne tarnajmo, temveč idimo pogumno na delo! Ni junak, kdor vrže puško v koruzo, pa zbeži, ampak tisti, ki se bori za svojo domovino do zadnjega izdihljeja in pade junaške smrti. Slovenska javnost! Obmejni Slovenci te kličijo na pomoč. Pomagajte nam, da ne utonemo v nemškem morju!

Jos. Puntar:

Naš družabni problem.

„Ideal zdravega, čilega rodbinskega življenja, kako vzvišen, kako lep si! Dobre očete, dobre matere, krščansko vzgojo otrok — to nam daj, dobrotno nebo, pa smo rešeni.“

Dr. Krek: O nalogah slov. kat. dijaštva: „Po desetih letih“.

Ne mislimo pod tem naslovom razglablјati o družabni preosnovi v vsakdanjem gospodarsko-političnem pomenu, nego v ožjem zmislu o vprašanju, kako ustvariti razvito medsebojno družabno občevanje. Spada sicer i to vprašanje po svojih ozkih vezeh z javnim življenjem k splošnemu širšemu pojmu „družabne preosnove“ na temelju krščanskih načel.

Dejstvo je, da smo danes nepremostljivo ločeni v dva tabora; tu mi, tam svobodomisleci. Že med slovensko inteligenco se poostruje in se bo še bolj. To opazamo tudi v vsakdanjem družabnem občevanju. Z dejstvom torej, da posega ločitev duhov na vsa polja, kjer se javlja socialno občevanje, moramo računati in to tembolj, ko vedno trdimo, da hočemo preobrniti slovensko družbo v zmislu gesla: Omnia renovare in Christo. Iz razmer samih sledi danes prejkokdaj naš klic: mislimo na to, da si po načrtu in dosledno tekom par let ustvarimo v svojem kulturnem središču svoje, od liberalnega vpliva neodvisno razvito družabno življenje. Nujna potreba je, da si katoliški lajiški krogi čimprej pridobe odločilni vpliv na razvoj medsebojnega družabnega življenja. Dejstvo je, da je precejšen del družin naših somišljenikov ali popolnoma pod vplivom liberalnih družabnih prireditev, ali pa se sploh ne udeležuje istih, ker mu pomanjkuje sebi ugaјajoče primerne družbe.

Skoro na vseh poljih že smo uvelјavili svoja načela; pridobili svojim osnovnim družabnim reformatoričnim idejam primeren vpliv. Eno polje pa nam še ostaja: družabnost in vse, kar je ž njo v zvezi. Najbrž bo tu največ težav. Glavni pogoj družabnega živahnega življenja je gotovo dovoljno število družin — inteligentnega meščanstva. Da se število našega inteligentnega meščanstva pomnoži, pa je nujno treba vztrajnega dela po načrtu. In tu pridejo v poštev razni činitelji, ki se morajo prejkoprej pobrigati, da zavlađa odločujoči vpliv naših stremljenj v meščanstvu tudi izvun političnih, gospodarskih interesnih sfer.

In činitelji, ki jim pripada skrb za to stran družabne preosnove v našem kulturnem življenju so: katoliško misleče inteligentno občinstvo vobče, posebej pa naši starejšine s svojimi družinami, slovensko akademično dijaštvo in — pa izobraženi ženski naraščaj.

Kako neposredno ustvariti družabno življenje somišljenikov, ga izpopolnjevati vsako leto, to nalogo imajo seve v prvi vrsti naši starejšine v središču. Da delajo že nekaj let tudi na tem polju, to izpričuje „meščanski klub“ v Ljubljani, ki ima samo ta namen zbirati in družiti somišljenike

v zabavni smeri. Pričakujemo, da se okrog njega kmalu razvije živahnejše življenje, čim večje bo število inteligentnih meščanskih krogov našega mišljenja. Neposredna organizacija mora torej izhajati od naših starejšin.

Veliko bolj nas pa morata zanimati nalogi, ki ju mora v tej smeri zasledovati naš akademični moški in fino vzgojeni ženski naraščaj. V kako zelo ozki zvezi je vzgoja inteligentnega našega moškega in ženskega naraščaja, to se nam pokaže pri podrobnejšem razmotrivanju o pomenu, ki ga imata vsak zase ravno z ozirom na že omenjeni naš družabni problem. Doslej smo navadno pomen dobro vzgojenega moškega in ženskega naraščaja več ali manj opazovali skozi politična, socialno-gospodarska očala, treba pa je nujno, da ga premotrimo pa tudi s stališča finega družabnega življenja, ki naj tudi nazunaj pripomore dobri stvari do popolne zmage. Kako daleč posegajo družabne vezi zasebnega značaja, to ve presoditi le tisti, ki ima vpogled v večja mesta. Odkod še vedno velik vpliv slovenskih svobodomiselnih krogov na izvunslovensko javnost? Kje je vzrok, da odločuje kolikor toliko še vedno liberalni družabni ton? Ne motimo se, če trdimo, da ravno v dejstvu, da ima liberalno ženstvo veliko vlogo pri ustvarjanju tega vpliva.

(Dalje prih.)

Fr. Trdan:

Refleksi na „Svobodno Misel“.

Po letu 1895. je vzknilo na polju slovenskega dijaškega gibanja novo življenje. Na razvalinah verske in narodne mlačnosti je vzrastla zavest o prepotrebem delu na vseh kulturnih panogah. „Danica“ je pretrgala oblake duhomornega indiferentizma ter v jasni luči osvetlila ideale, za katerimi mora težiti slovenski dijak.

Možata odločnost in neustrašen nastop slov. katoliških akademikov sta povzročila preobrat tudi v nasprotnem taboru. „Kaj hočemo? Poslanica slovenski mladini“, ki so jo l. 1901. radikalci vrgli med dijaštvo, je govoreč dokaz za dejstvo, kako nevzdržne so postale „stare“ tradicije, v katerih se je do takrat zibala večina slovenskega dijaštva. Sadovi vztrajnega dela in jasnih načel maloštevilnih „Daničarjev“ so vzdramili vse slovensko dijaštvo ter ga opozorili posredno in neposredno na pota in sredstva, ki vodijo k cilju posameznika in ves narod. Vzgojeslovni pomen samoizobrazbe, teženje po umskem in nravnem izpopolnjenju ter umevanje zmisla o človeškem življenju, to naj bi bile nekake vodilne misli o preporodu slovenskega dijaštva.

Slovenska javnost je pozdravila take mladostne načrte. Kdo bi se pa ne ogreval za strujo, ki stavi za podlago svojemu delovanju tako plemenita načela: razreševati in pojasnjevati vprašanja o smotru stvarstva, o človeku in njegovi posmrtnosti. To so vprašanja, do katerih mora zavzeti stališče vsak omikanec. Mladostna vzgoja, vse socialne in politične naprave zavise

od tega važnega vprašanja. Odgovor na ta vprašanja urejuje in opravičuje življenje in življenjski cilj posameznika in vse družbe.

Pa takoj ob zibelki novoporojenega navdušenja so se čuli tudi glasovi, da utegne zavesti poslanica dijaštvo na napačna pota. Nejasnost načel in zmedenost pojmov ne ustvarjata in ne moreta ustvariti trdne podlage. Vsak filozofski ali gospodarski sestav, ki ne temelji na trdnih logičskih premisah, razjeda že v kali črv razdora, vsestranske razdvojenosti.

Taka napoved je bila upravičena. Tudi zakon evolucije hodi pota neizprosne logike. Kaos najrazličnejših struj, ki danes označuje nasprotno slovensko dijaštvo, je le nujna posledica neprestanega laviranja pojmov in vsrkavanja nezdravih modernih idej. Ne premišljenost, ne teženje in iskanje resnice, ampak hipna moč omamljive fraze določa smer mlademu in neizkušenemu prosvetlencu. Dokaz za to nam je „Svobodna Misel“.

„Svobodna Misel“ ne more imeti fiksnega programa, ki bi temeljil na gotovi filozofiji. „Svobodna Misel“ se zaveda relativnosti in subjektivnosti vsega in zato je vedno pripravljena današnje svoje rezultate nadomestiti z jutrajšnjimi, boljšimi. „Svobodna Misel“ ne nasprotuje dvomom glede svojih trditev, nasprotno: ona te dvome pospešuje, ona dvome favorizira. Ona ne more dati pri resnih dvomih definitivnega odgovora . . . Ne more imeti celotnega svetovnega nazora, ker ve, da je vsak svetovni nazor le relativen.“ („S. M.“ I. III., str. 139.)

Tako govori bolnik, ki se zaveda svoje oslabeledosti in priznava svojo bolezen.

Pred menoj leži omenjena „Spomenica“ in septemberska „Svobodna Misel“. Na prvi pogled bo pazljivi čitatelj opazil razliko med obema, toda v bistvu sta si povsem podobni. Vsebina „Spomenice“ marsikje spominja na misli, ki jih zagovarja in razširja „Svobodna Misel“. Samo način načelnega boja je različen. Dočim so se predhodniki „Svobodne Misli“ dolgo skrivali pod varnostnim plaščem vere kot privatne zadeve, so svobodomisleci neustrašeno dvignili zastavo „popolne svobode“, ki pa v resnici ni drugega kakor bojni klic zoper Cerkev in njene naredbe. Zato o kaki napredni evoluciji tudi pri svobodomislecih ne moremo govoriti. To jasno priča tudi program letošnjega svobodomiselnega sestanka, ki se je vršil dne 5. septembra v Ljubljani.

Program vsebuje malo novega. Pač, referate! Govorili so: ing. Jekovec: Morala „Svobodne Misli“, jur. Lotrič: Razmerje „Svobodne Misli“ k političnim strankam; organizacija slovenske sekcije, phil. Lah: Svobodna šola in iur. Kisovec: Jugoslovanski krematorij.

Ni moj namen, razpravljati o znanstveni vrednosti posameznih referatov. Predavanja, ki vsebujejo le sistematično ureditev že sto in stokrat ovrženih trditev, ne potrebujejo kritike, so že obsojena. Opozoriti hočem le splošno na nesvobodno „Svobodno Misel“ in škodljivi vpliv zlasti z ozirom na neizkušeni dijaški naraščaj.

Smoter svobode je osvobojenje, rešitev. Prava svoboda obstoji v teženju, odstraniti vse, kar ni v harmoničnem soglasju s transcendentalnimi

pojmi resničnega, dobrega in lepega. Prava svoboda se ne meri po nebrzdani prostosti in neodvisnosti, ampak po tem, kako razum in volja v stremljenju po resnici in dobroti dosegata svoj smoter: intelektualno in moralno osvobojenje, ki je izpopolnjenje človeške narave.

To obsega pojem svobode. Vir ji je človeška duša: razum in volja, vzajemno delovanje njunih zmožnosti. Ni prost, kdor se otrese železnih verig, da bi služil zadovoljitvi svojih strasti, v luči prostosti in svobode hodi oni, ki urejuje svoja dela po večnoveljavnih teriterijah razuma in volje. „Liberati autem a peccato, servi facti estis iustitiae.“ Rom. 6, 18. In služiti resnici, je nekaj vzvišenega.

Kako pa pospešuje intelektualno osvobojenje „Svobodna Misel?“ Po načinu masonov. Kar se je naučila od lože in njenih duševnih predstavnikov, to zna, brani in zagovarja. Ampak biti resnici v oči s frazami brez dokazov, z vsem mogočim zavijanjem zgodovinskih dejstev in celo z dokazano zgodovinsko neresnico — to ni več svoboda in znamenje svobodnega raziskavanja, to je jarem sužnosti. „Čut pietete in spoštovanja do vsega lepega mora otopeni vsakemu, ki se zastruplja s takim lažjostudnim čtivom.“ Tako sodi „Svobodno Misel“ razumna kmetska mati. Slišal sem jo o počitnicah iz ust razsodne ženske, ki mi je tožila, da prihaja v njeno vas „Svobodna Misel“, dasiravno že leto dni počiva njen naročnik v hladnem grobu. Tako se povzpne neuk človek do sodbe, ki je zlata vredna.

Kdor hoče prav umevati dušo našega ljudstva, komur je res mar njegov duševni in gospodarski napredek, mora pri vsem svojem delovanju vpoštevati trdno vez s tradicijo. Versko prepričanje in življenje po veri je bistveni del našega življa. Kdor se bori proti Cerkvi, je podoben srednjeveškim najemnikom, plačanim hlapcem. Gospodar, ki je več plačal, je bil njegov Gospod, cilj in smoter njegovemu življenju. Zanj je tvegall svoje duševne in telesne sile, zanj prelival svojo kri tudi proti lastnim bratom. Ubi bene, ibi patria, to je bilo njegovo geslo. Domovine ni poznal, kakor je ne morejo poznati razširjavci „Svobodne Misli“, ki po zgledu Trubarja iz tujine sipljejo otrovane pšice v mlada, neizkušena srca.

Tu, se mi zdi, tiči glavni vzrok, da je „Svobodna Misel“ našla odprta vrata na slovenska tla: premalo spoznanja samega sebe, premalo spoznanja naše prošlosti in premalo razumevanja za vse one činitelje, ki edini morejo ustvariti trdno podlago krepki kulturno-gospodarski organizaciji.

Slovenec je ponosen na svojo junaško dobo, ko

„zemljo svojo smo branili,
svojo vero varovali ...“

Iv. Lah.

Danes, po prestanih bojih, se zaveda, da je trpljenje rodilo znano našo žilavost in sveto navdušenje za staro pravdo. Ampak ves ta heroizem je pogнал svoje korenike iz Križa, iz katoliške vere, ki tvori tudi danes neomajno podlago trajnemu in blagonosnemu kulturno-socialnemu napredku.

Moč, jasnost in doslednost katoliških načel priznavajo celo anarhisti, najhujši sovražniki obstoječega družabnega reda.

V Amsterdamu izhaja anarhistični tednik „Delo“. V številki z dne 12. julija t. l. je objavil na uvodnem mestu kaj lepo priznanje in sodbo o katoličanih: „Tudi v sedanjem času nahajamo med katoličani lepo število učenjakov prve vrste, ki so pogostokrat svečeniki. Kar pride iz cerkvenega arzenala, se ne boji luči. Odtod tudi izredni vpliv, ki ga ima katoliška cerkev. Njeni služabniki nastopajo v vseh delih sveta. Ako katoliška cerkev hoče, more izdajati svetovni slovar, ker razumejo njeni služabniki jezike vsega sveta! Nemški jezuitje izdajajo že leta sem znanstveni mesečnik ‚Stimmen aus Maria Laach‘. Ta časopis šteje že 35. leto in se je povzpел na višek, po katerem se drugi zastonj ozirajo. Ako vpoštevamo, kaj vse zmore katoliškosocialna akcija v naši deželi, kaj izda in s kako prikladnostjo so njene knjige in brošure pisane, moramo v tem zreti opomin, da bodimo previdni v izbiri napadov. To previdnost dejansko preradi izgubimo iz oči. Tako močna in znanstveno tako trdna ustanova se ne pobija s predsodkom ‚nazadnjaštva‘ ali z zasmehovanjem. Zasmehovanje morebiti zadene včasih nasprotnika: večkrat ponovljeno pa postane in dolgočasno rani zasmehovalca samega. Razentega zasmehovanje tudi ničesar ne dokazuje.“

Tako sodi o Cerkvi in njenem dalekosežnem vplivu resnicoljuben anarhist. Resnici se pač ni mogoče ustavljati. Kljub judovskim in svobodomiselnim poizkusom, očrniti katoličanstvo po zgledu svojega duševnega očeta Voltaireja, je in ostane Cerkev luč na gori, ki sveti daleč naokrog.

Primum necessarium, prvo, kar treba, je zavest in spoznanje, da „Svobodna Misel“ ni svobodna, ne more biti svobodna in na sedanji podlagi tudi nezmožna učiti svobodo.

Boj med „svobodno“ in katoliško mislijo je povzročila načelna različnost, ako sploh smemo govoriti pri svobodomislecih o kakih načelih. Načela so jim, iz zgoraj povedanega, le nekaj efemerni pojav; nič stalnega nimajo na sebi, neprestano se menjajo. Do boja je moralo priti, ker resnica se ne more družiti z njeno nezdržljivo nasprotnico, z lažjo. Svobodomisleci to najbolje sami čutijo. Zavedajo se, da jim gre v tem načelnem boju za obstoj in da so njih grobokopi le večnotrajna katoliška načela. Zato so z vso silo naperili svojo ost proti katoliški ideji, proti Cerkvi in njenim naredbam. Nositelji in čuvarji katoliške misli pa so v prvi vrsti duhovniki, ker jim po naročilu svojega Učenika še vedno veljajo besede: Euntes praedicate evangelium omni creaturae. Katoliška duhovščina se zaveda te vzvišene naloge zlasti v današnjih dneh. Zato pa so v očeh svobodomislecev farizeji, ki jih je po zgledu Kristusa dolžan pobijati vsak svobodomislec.

Ampak ta trezna, svobodna sodba! Nedavno je „Svobodna Misel“ pobijala Kristusovo eksistenco na zemlji. „Na podlagi zgodovinskih dejstev“ je izkušala dokazati, da Kristusa ni bilo, da Kristus sploh nikdar ni živel, da je vse, kar se ve in pripoveduje o Zveličarju človeškega rodu le posebljen mit. V eni zadnjih številke pa stavi Kristusa za zgled svojim sobojevnikom. Kristus ni prizanašal farizejem, svobodomislec naj ne prizanaša katoliškemu svečeniku.

Tako sklepanje ni že več znamenje duševne oslabeledosti, tako sklepanje je popoln duševni bankrot. Do takih sklepov bi se že celo zofist Protogora ne bil povzpel, čeprav je zastopal načelo: *τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν*. Načela svobodomislecev so podobna besedam, ki si jih je v politiki za vodilo izbral revolucionarec Blanqui: „Ljudi je treba k sebi vabiti z nedoločnimi načeli, katerih ni nihče pojasnil.“

Ali taka „Svobodna Misel“ ne oskrunja vzvišenega imena svobođe! Zato proč s tako „svobodo“! Nad vse lepa je svoboda, pa le za onega, ki jo svobodno rabi. Resnica vas bo osvobodila! To resnico vsebujejo v popolni meri katoliška načela, vera Cerkve. Vera je življenje dela in ljubezni. Pravični iz vere živi. Rim. 1, 17. Vera Cerkve je prva postavila in do danes branila načelo svobode, enakosti in bratstva, načelo, ki ga je „oboževana svoboda“ francoske revolucije omadeževala, profanirala. Kdor vam pravi, da morete priti do popolne svobode, ki edina zasluži to lepo ime, drugače kakor po vdejstvovanju katoliških načel, ne poslušajte ga; on je svoj in svojega naroda izdajavec.

* * *

Taka je „Svobodna Misel“. Žalostna je njena podoba. Nad kaosom zemlje in vesoljstva se dviga titanska postava. Iz oči ji odseva drakonsko tiranstvo, usta škripljejo srd, orjaške roke pa krčevito grabijo, zatirajo in teptaio svobodo. „Svoboda, svoboda, koliko si jih že poslala na giljotino.“

J. Stenar:

Iz prijateljevih pisem.

(Dalje.)

2. maja 190.

Dragi prijatelj!

Velika noč — doba vstajenja in začetek novega življenja; pomlad — doba hrepenenja in upov. Včasih se človeku zazdi, da mu je srce tako prazno, da mu nečesa manjka; neka želja se mu polasča srca, hrepenenje mu polni dušo; sam ne ve, česa se mu hoče; pač, neko temno slutnjo ima, da mu le nekaj velikega, mogočnega in vzvišenega more utesiti to hrepenenje in ga zadovoljiti. Takrat mislimo, da vsi drugi tudi to čutijo in roke se nam hočejo dvigniti, da bi v mogočnem bratskem objemu objeli vse ljudi. Kaj podobnega je moralo pesniku navdajati dušo, ko je vzkliknil:

„Seid umschlungen Millionen!“¹

Ali ni to skrivnostno hrepenenje teženje po idealu — po nekem vzoru? Vsak človek ga ima kot odsev neke neskončne popolnosti in dobrote in resnice, ima ga, a marsikdo se ga le včasih zaveda, le tuintam, marsikdo

¹ Schiller, „An die Freude.“

tudi nikdar. Nekje v davni mladosti se mi je zdelo, da ga imam prav pred sabo, samo stegniti se je treba, seči z roko, pa ga imam. A ideal se mi z vsakim korakom oddaljuje, kakor bi se mi hotel posmehovati. Včasih sem že stegnil roko po njem, a kar sem si prilastil, to me ni zadovoljilo, to ni bil moj vzor; vrgel sem to od sebe, ker sem hotel imeti popoln ideal; a sedaj mi je žal tudi za tem, kar sem že imel in tako lahkomisljeno proč vrgel. Sedaj namreč uvidevam, da ideala ne bom dosegel; pač pa mislim, da se mu človek more vsaj nekoliko približati. Če je lep, vzvišen vzor naš vodnik, tedaj je že pot za njim plačilo truda in znoja. Taka pot nas vsaj ne more zapeljati; res, da vodnika — ideala na življenje poti morda nikdar ne dohitimo, a sreča za nas, da ga vsaj vedno vidimo pred sabo, da nam na razpotju kaže pravo smer. Na razpotjih smo pa skoraj vedno; kakor nekdanj Heraklu, tako tudi danes ljudem, ki hrepene kvišku, vse križem kaže smeri in pota: tu *Kazia* tam *Ἀρετή*, tam *Ἀλήθεια* tu *Φεῶδος* Komu naj se človek izroči? Dobro, da je že stari Heziod uvidel, da najudobnejša pot za človeka ni — najboljša, da ne pelje za idealom; nekje pravi tako lepo:

*Τῆς δ' Ἀρετῆς ἰδρωῶτα θεοὶ προπάρονθεν ἔθνηται
Ἀθάνατοι . . .¹*

Sicer me imajo tovariši za nekega idealnega sanjača, Josipa že kar težko prenašam, Ivan se malo nasmehne, a je precej mojih misli. Moj Bog, če mlad človek, dijak, ne bo idealen, kdo pa bo. Saj nam vendar pravijo profesorji, ki se jim vidi, da se iz nesebičnih namenov zanimajo za nas, da je prihodnost od mladine odvisna. Mi smo upanje svojega naroda; ne vem, kateri slovenski pesnik — Cegnar ali Levstik — je zapisal:

„Mladezen je upazen naše živazni.“

Boljših časov pa se sme le idealen človek nadejati. Seveda nam pesniki in celo taki, ki jih stavimo za prve, bridko tožijo, kako jim je na njihovi idealni poti zazijalo brezdno razočaranja, kako so morali užiti grenki sad spoznanja, in da so si ob krutih razmerah polomili peroti idealizma itd. Morda je to res, jaz ne vem; a iz tega sklepati, da je idealizem sanjarija, je vendar malo pretirano. Jaz mislim, zdrav, zmeren idealizem, ki ve, kaj hoče, ne more biti brez uspeha, če nastopi tam pot do njega, kjer se pot res prične pri samem sebi in gre potem naprej. Mnogi prično pri drugih — seveda brez uspeha. Ko bi vsak najprej samega sebe prikrajal svojemu vzoru primerno, bi manj razočaranj doživel, — morda tudi kateri izmed naših pesnikov.

Jaz vsaj si vzamem za pravilo pesnika Medveda besede, ki sem si jih prepisal iz „Dom in Sveta“:

O moj duh, razvij peroti,
kakor orel kvišku spluj!
Plen na zemlji te ne moti,
hribom nizkim bodi tuj!

Dvigaj, bližaj se lepoti,
ki te vabi žejnega iz dalj!
Ne okreni se! Veruj,
upaj —.

Toda dovolj, drugače me boš tudi ti imel za sanjača.

¹ Ἐργα καὶ ἡμέραι, 289: „Pred krepost so nesmrtni bogovi postavili znoj.“

17. junija, 190.

Prijatelj!

Česar smo se že dolgo časa bali, se je zgodilo; vsi naši sestanki, leposlovni in socialni kurzi — prepovedani. Danes zvečer smo nameravali odpreti „Dijaško knjižnico“ — svoj govor „Dijak in socialno delo“ sem imenitno znal —, pa nam pred nosom prepovedo: „Quod non“. Pri tem pa smo vendar imeli svoj gaudium. Vergil je bil na vrsti: Pius Aeneas je na Didino željo:

„Imo age, et a prima dic, hospes, origine nobis
insidias, inquit, Danaum, casusque tuorum,
erroresque tuos. Nam te iam septima postat
omnibus errantem terris et fluctibus aestas.“¹

pripravljen nadolgo in široko opisovati svoje blodnje, odkar je zapustil gorečo Trojo pa do trenutka, ko ga je usoda zanesla na afriško obrežje — v Didino kraljestvo. „Genug, — Mikolič, beginnen Sie den zweiten Gesang!“ Jenko sede, vesel svojega „genügende“, Mikolič hitro skrije Meškove „Tihe večere“ pod klop in prične — sprva boječe, potem vedno bolj pogumno:

Conticuere omnes, intentique ora tenebant.
Inde toro pater Aeneas sic unus ab alto:
Infandum regina, iubes renovare dolorem,
Troianas ut opes et lamentabile regnum
eruerint Danaï, quaeque ipse miserrima vidi
et quorum pars magna fui. Quis...²

V tem hipu se vrata odpro, v sobo stopi sluga z znano knjigo „Circulandum“. Neka tesnoba zavlada v razredu; profesor bere: Ker je ravnateljstvo prišlo na sled raznim dijaškim sestankom, ki po disciplinarnem redu niso dovoljeni — Mikolič tiho sosedu: „Freunda!“ Kinkel: „Ga nimam“ —; Mikolič na drugo stran: „Freunda!“ — Hipen šum — Freund je v Vergilu, — profesor preneha brati — pogleda Mikoliča — Mikolič stoji ravno kot sveča — sluga se smehlja — jaz mislim na svoj govor, — profesor bere dalje: dijakova prva naloga da je učenje, sredstva za to ima v šoli, druga mu niso dovoljena, dijak da naj se pridno pripravlja na poznejše socialno delo, a za sedaj naj pusti politiko zrelim možem, če si noče pokvariti svoje prihodnosti itd. . . . Po uri pa k ravnatelju — drug za drugim; rezultat: Vsak za eno stopnjo slabější red v vedenju. Da bi le do „entsprechenda“ ne prijadral!

Najbolj me še to jezi, da sem se toliko zastonj trudil s svojim govorom. Prvi javni nastop — brez dvoma bi se mi bil posrečil. Prijatelj, kdo bi tu ne citiral:

„An der Quelle saß der Knabe
Blumen wand er sich zum Kranz.“³

na, pa mu splava vse po vodi.

¹ Vergilius, Aeneis, I. 753—756.

² Aeneis, II. 1—6.

³ Schiller, „Der Jüngling am Bache.“

Navsezadnje pa, — če se stvar gleda, kakršna je, — ima naš ravnatelj popolnoma prav, ker je ravno učenje *conditio sine qua non* za vsako poznejše delo. Neštetokrat sem že slišal, da ravno tisti, ki dijaška leta s tem zapravijo, pozneje najmanj koristijo človeški družbi. Sicer pa hvala Bogu, da se je tako razšlo. Naš razrednik je sicer nekoliko mrzko gledal, ko mi je dal izpričevalo iz rok, in rekel „Ich fürchte, daß ist der Anfang vom Ende“ — česar pa nisem razumel — ampak *entsprechenda* pa le nimam, seveda — odlike pa tudi ne. To menda razrednika jezi, — saj tudi meni ni všeč. — Pa kaj hočemo, človek ne more biti povsod.

Drugo leto bo pa že treba resno na maturo misliti in se bolj brigati. Postranske opravke bom kar pustil; z zgodovino in literaturo moram takoj v začetku prihodnjega leta prićeti. Kaj pa tvoje izpričevalo; čestitam ti že naprej.

21. julija 190 .

Dragi!

Sedaj smo zopet na počitnicah! Kako si jih človek zaželi! Res, da za šolo nisem bogvekaj delal, a lenuharil nisem; da sem se hrvaščine in ruščine naučil, je tudi nekaj vredno.

Šenoa bom bral pa Stritarja, — ko bi mogel dobiti kje Tolstoja v izvirniku —; pa mož baje preveč filozofira, ga bom najbrž težko razumel.

Počitnice so res nekaj lepega za dijaka, človek si malo oddahne in otrese tistega šolskega prahu, predvsem pa zlata svoboda, da, da, „die Freiheit ist es, die ich meine“. Seveda, človek jo mora znati prav rabiti, če si vedno vse dovoljuje, kar si sme, nima končno nobenega veselja nad življenjem, vse mu preseda. Če si pa človek včasih kaj odreče, ima vsaka reč zanj svoj mik in čar. Kajne, kakšen pridigar sem postal.

Narava je za čutečega in mislečega človeka neizčrpljiv vir misli in veselja. Komur narava ne vzbudi veselja in zanimanja, je ali omejen, ali pa bolan. Narava je vendar star in vendar vedno nov predmet pesnikov in še nerazrešena uganka učenjakov. Pesniki vidijo v njej včasih še več, kakor je v resnici. Zanimiva je narava za mislečega človeka bolj kot za — čutečega. Vsaj jaz tako razumem Goetheja, ki je rekel: „Die Natur ist das einzige. Buch, das auf allen Blättern großen Inhalt bietet.“¹ Narava je čudoviti umotvor, a brez srca. Zato vidi pesnik v naravi vse, kar je v njem samem: veselje, žalost, obup, upanje, ljubezen in sovraštvo itd. Ta struja, impresionizem, simbolizem, in kakor jo še imenujejo, se je menda že preživela — slabotno dete, ki težav življenja ni mogio prenašati. Naš profesor slovenščine je precej navdušeno govoril o „tehnikih“ modernih pesnikov, še več o dovršenosti njihovega jezika, a le mimogrede omenil, da v idejah ne dosežajo vrhunca. Pri Stritarju smo bili — da — ko je govoril o tem. Če v človeku prevladujejo čustva nad treznim mišljenjem, — tako nekako je rekel — in pri mladem človeku to ni nič čudnega, tedaj zaide rad v sentimentalnost, zlasti če je pesnik. Pri Stritarju vidimo neko splošno svetožalje, ki

¹ Goethe, Sprüche.

mu je nakopalo mnogo nasprotnikov. Tu je mislil menda na Mahničā, ki ga res trdo prijemlje, a — kolikor morem presoditi — logično; vse, kar mu očita, mu tudi dokaže. Ko bom tudi Stritarja prebral, bom laže sodil o tem. Predstavnik Stritarjevegu svetožalja da je njegov „Zorin“, ki je precej soroden z Goethejevim Wertherjem. Profesor meni, da tudi ta literarna struja ni originalna, kajti že grški tragic Evripid da je zapisal:

*Πάντων μὲν μὴ γῆναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον.*¹

Stritar sam piše, da je tista jokava sentimentalnost smrt vsake poezije, a njegovo svetožalje je istega izvira. Bogve, se je li Stritar zavedal tega nasprotja, ali ne; tudi to je že vprašanje, je li njegovo svetožalje odkritosrčno, ali ne. Ti ljudje imajo premalo poguma in zaupanja v samega sebe, vsako, tudi najmanjše nasprotje in vsaka težavica jih brž spravi v obup, da se kar ustavijo in vzdihujejo in čakajo — česa — sami ne vedo, namesto da bi s krepko roko prijeli oviro in jo odstranili, čeprav pri tem malo roka zakrvavi, in s previdnim, a odločnim korakom stopili naprej.

Kaj bi jadikoval in tožil luni in zvezdam.

Ako v sebi nimaš leka,
nikdar nima zemlja tiha
za trpečega človeka
ni odgovora, ni vzdihā . . .

pravi Medved. Svet ni niti bolnišnica, niti morilnica, niti jetnišnica, — pač pa vsakega nekaj. Medved tudi ni zadovoljen z vsem, kar se godi na svetu, pa kaj hoče, zaveda se,

da ni življenje sladka le omama,
ni penava igrača, šala ni,
življenje naše je mogočna drama.
Ne mara plehkkih govorov in sanj.
Nastopa v nji vsa deca od Adama.
Značajev klenih hoče in dejanj.

Zaveda se pa tudi svoje moči in svoje naloge:

— — strah me praznega življenja bodi,
nakrižem rok, zamrtega duha!
Do vancev zmage krepko delo vodi.
Moj vir še ni izčrpan, ni zatrt. —

Pridi kmalu k nam; težko te že pričakuje tvoj prijatelj.

¹ Najboljše bi bilo za ljudi, da bi se ne bili rodili.

Goriški:

Poglavje o brezdomovinstvu.

„Vse naše javno življenje prevladujejo dobro skovane fraze. Eden jo izreče in tisoč in tisoč jih ponavlja za njim. Veliko moč imajo na neizobražene in polizobražene — saj so zate preračunjene — pa tudi izobra-

ženec se ne more popolnoma odtegniti njihovemu vplivu.“ Tako čitam v deveti številki lanske „Zore“.

Ena takih fraz, ki jo naši radikalci tako radi uporabljajo, je, da smo mi slovenski katoliški dijaki brezdomovinci, ker je „klerikalizem“ sploh protinaroden. In ne morem si misliti radikalnega sestanka, kjer bi se tega ne poudarjalo. Na vseh shodih in sestankih radikalnih dijakov in po radikalnih brošurah se nam očita brezdomovinstvo. Od največjega radikalca doli do radikalnega drugošolca vpije o „brezdomovinskem klerikalizmu“. Zato se nisem prav nič čudil, ko sem čital zadnjo „Omladino“, ki piše o našem brezdomovinstvu, sklicujoč se seveda na dr. Mahniča, ki je baje prokel narodno delo. Najzanimivejše pa je to, da je prvič „citiral“ Mahniča radikalec, ki sam ni čital „Rimskega Katolika“ in za njim so radikali vseh vrst prodajali ta „citat“ pri agitaciji, dasiravno dr. Mahnič ni nikdar prokel dela za narod. Če se pa vprašamo, zakaj radikalci tako radi zabrenkajo na to brezdomovinsko struno, moramo odgovoriti: to vse jim služi kot izborno sredstvo pri agitaciji. Nič ne pretiravam, če trdim, da si je radikalna struja pridobila največ pristašev s tem, da nas je slikala kot protinarodnjake in sebe izdajala za edino narodno dijaško strujo. Toda če bi kdo menil, da so radikalci prepričani o tem, kar govorijo, bi se motil, zelo motil. Radikalci so vedno poudarjali, da so trdno prepričani, da katolik ne more biti naroden. Kakor povsod, so se tudi tu izkazali, da so zelo nedosledni. Da radikalci ne verujejo v resničnost svojega izreka: „Katoličan ne more biti dober narodnjak“, to hočem dokazati na podlagi nekaterih zgledov.

Lansko leto je pisala „Omladina“: „Vsled septemberskih dogodkov se je pojasnilo med slovenskima političnima strankama na Kranjskem zopet razporejenost za premirje v boju in za slogo. Zlasti od napredne stranke se deluje z veliko silo in z velikim samozatajevanjem za slogo, dočim se drži klerikalna stranka napram vsem tem ponudbam jako rezervirano...“ Nato nadaljuje: „Kako mislimo mi o celi stvari? Da je skupno delovanje v gotovih skupnih točkah koristno in naravnost potrebno, je jasno... Smo za slogo, že velikokrat smo o tem pisali.“ Tako torej pravi „Omladina“, da je mogoče skupno delovanje, ona priporoča, da naj delujeta obe stranki v narodnih stvareh skupno, dočim je bila ista „Omladina“ prepričana, da klerikalci sploh ne smejo in ne morejo biti narodni.

Ista številka „Omladine“ vsebuje članek o XXIII. skupščini Družbe sv. Cirila in Metoda. Na tej skupščini je govoril tudi „klerikalni župnik“ Treiber, kateri je, kakor piše „Omladina“ dobesedno: „izrekel Družbi svojo zahvalo za skrb, ki jo goji za koroško šolstvo, posebno pa je naglašal potrebo složnega nastopa v skupnih narodnih zadevah“. In „Omladina“, ki je bila vedno prepričana, da katolik absolutno ne more biti narodnjak, in če katolik kje dela narodno, da je to le laž in goljufija, ista „Omladina“ dostavlja k govoru župnika Treiberja: „Iskrene besede koroškega svečenika so nas razveselile tembolj, ker upamo, da so se i klerikalni Slovenci stregli ter izprevideli, da lani napram Družbi započete gonje z narodnega stališča ni mogoče nikakor odobravati.“ Idimo dalje!

Dočim je radikalni govornik rekel na II. radikalnem shodu v Celju, da je slovensko duhovništvo vzgajalo odpadništvo, da je duhovniški faratizem ponemčil več slovenskih duš, kot jih je ohranil slovenstvu, je pisal neki „narodni“ radikalec o beneških Slovencih v S. B. sledeče: „V beneških Slovencih je duhovščina glavni steber in opora slovenskemu jeziku. Dušni pastirji so hkratu misijonarji slovenstva. Staršem priporočajo čitanje slovenskih knjig in jih vpisujejo v Družbo sv. Mohorja. Mladini priskrbujejo slovenske molitvenike in katekizme. Z mladimi in starimi se razgovarjajo v slovenskem jeziku. To uspešno vpliva na narodno zavednost beneških Slovencev. Slovenski jezik ima varno zavetje v cerkvah, odkoder ga nihče ne izriva. Pri maši pojo slovenske pesmi, seveda v lepem domačem narečju. Evangelij se čita vsakokrat iz slovenske knjige. Popoldanska služba božja je razen „Tantum ergo“ vsa v slovenskem jeziku.“

Tu sem podal le par zgledov, kakršnih pa je toliko, da bi z njimi napolnil tri „Zore“. Vsekakor pa se že iz teh zgledov razvidi, koliko lahko damo na radikalno „prepričanje“. Niti počenega groša! Pa kaj bi govorili! Kaj vse je že bil našim radikalcem „klerikalizem“. Enkrat jim je bil „grda pošast, ki vse žre“, drugič „brezdomovinska pošast“, zopet enkrat „kozmo-politična struja, ravno nasprotna narodu“ („Omladina“ I. letnik, stran 53) in slednjič pa „klerikalizem ni nič drugega kot alkoholizem“ („Omladina“ 1908, šte. 8.).

Radikalci so zatrjevali, da so klerikalci narodni izdajalci, ker sploh ne morejo biti narodni. Ko so nastopili v zadnjem zasedanju v štajerskem deželnem zboru poslanci S. L. S. res z vso odločnostjo za pravice slovenskega naroda, je pisal graški nacionalni list na uvodnem mestu: „Denn nun werden auch jene deutschen Wähler und Gewählten, die durch die deutschfreundliche Umgangsform eines Dr. Jurtela, Dr. Ploj sich irreführen ließen und in der Unkenntnis von der Kampfweise und Verbissenheit der neuen Ankömmlinge (poslanci S. L. S. Opomba pisca) aus dem Unterlande nur zu sehr geneigt waren, sehr bald einsehen lernen, mit wem es die Deutschen des Unterlandes zu tun haben und wie weit sich die windische Anmaßung und Deutschenhaß versteigen können.“ Radikalci pa so pridigovali, da le napredni, to je liberalni poslanci, morejo biti narodni, neizprosni borilci za pravice slovenskega jezika, dočim so isti radikalci bili prepričani o izdajalskem početju poslancev S. L. S., „Omladina“ pa je istočasno slikala poslance S. L. S. kot izdajalce... Sicer ni naša naloga, hvaliti poslancev S. L. S., a navedli smo ta slučaj, ker služi v karakterizacijo radikalnega „prepričanja“ in koreničarske doslednosti.

In kaj so pisali nemški svobodomiselni časopisi, ko je naše „Slov. dij. zveza“ priobčila znani poziv na Nemce, v katerem je osvetlila brezstidno delovanje in tendenco „Südmarke“ ter opisala obupno stanje obmejnih Slovencev? „Alldeutsches Tagblatt“ n. pr. je pisal: „Kar tožijo slovenski klerikalni dijaki o ‚Südmarkinem‘ naseljevanju, ji daje res odlično izpričevalo. Da naseljuje protestantovske družine, da postavi močan jez proti Slovencem, ki jih vodijo ‚slowenisch-römische Hetzpfaffen‘, je vendar na-

ravno . . .“ Radikalci pa so vpili, da slovenski katoliški dijak ne more biti naroden in „Omladina“ je pisala, da je slovensko duhovništvo vzgajalo odpadništvo . . .

Zadostuje! Napisal sem te vrstice, da naši mladi tovariši razvidijo, koliko je dati na radikalno „prepričanje“, obenem pa naj spoznajo radikalce, ki na brezsraven način izkoriščajo frazo o narodnosti v svoje strankarske namene. Danes seveda jim noben pameten dijak ne veruje več. Mi pa vemo, da je radikalna narodnost le ostudna laž in da je naša dolžnost, da delujemo na to, da ostudni radikalizem čimprej zmrzne. Davno ne bo več sledu o radikalizmu, ko bo naša struja še vedno in lepše živela, vedno ista: katoliška — narodna.

Mi pa vemo, da je le naše stališče napram narodnosti pravo, ker je krščansko. Naše načelo je in ostane, da je zatiranje slabejšega sosedu kri-
vično in protikatoliško, kar pa radikalci vedno tajijo; mi stojimo na stališču, da je raznarodovanje nemoralno in protikrščansko. In ravno zato slovensko katoliško dijaštvo ne le more, ampak mora ter **je dolžno braniti prave slovenskega naroda**. Mi stojimo pa tudi na stališču, da le katoličan more biti pravi narodnjak, ker priznava, da je pravičnost nekaj absolutno dobrega, lepega, dočim ji pripisujejo radikalci le neko relativno veljavo ter priznavajo, da so nas Nemci upravičeni zatirati; tega stališča pa mi ne moremo priznavati.

I. A.:

O ljudskih predavanjih kot sredstvu znanstvene izobrazbe.

Da se uspešno predava, je potrebno vedeti, ali se je v tem kraju že kdaj predavalo, kaj, kak je bil uspeh itd. Predavatelj mora to vedeti, da si more po tem uravnati smer predavanja in predstaviti nivô slušalstva.

Zato je neobhodno potrebno, voditi statistiko ljudskih predavanj! Če je ne začnemo spočetka, jo bomo začeli kasneje — seveda ne s takim uspehom, — kajti izkušnja nas bo izučila.

Predvsem morajo biti vsa predavanja celotna, organizirana. Preglej oddelek znanstvene knjige, če si tudi inteligent, dolgočasil se boš pri enem samem oddelku. Kako pa naj se preprosto ljudstvo zanima za kako vprašanje, če ne čuti poprej po njem kake potrebe, če ga ne ve uvrstiti v nekako celoto, če ga neka radovednost ne žene poslušat. To radovednost, potrebo po nadaljevanju vzbudimo s cikli.

Predavanja morajo biti organizirana i krajevno. Treba je stvoriti krajevne odbore, krajanu poznajo najbolj duševni nivô in potrebo svojih krajanov, ti bodo najuspešneje določili in sestavili predavanja. Na ta način bo tudi poskrbljeno, da se ne bo slabo gospodarilo s predavanji,

t. j. na enem kraju mnogo, na drugem nič (Dolenjska!). Tako se bo tudi poskrbelo, da se ne bodo ista predavanja ponavljala po bližnjih vaseh; to manjša zanimanje in ovsakdanji stvar.

Pri ljudskih predavanjih moramo strogo ločiti znanstveno izobrazbo in politično probujo. Za prvo so poklicani akademiki, za drugo politični voditelji. Akademiki morajo voditi predvsem podrobno statistiko ljudskega predavanja. Brez nje bo težka sistematična ljudska izobrazba. Sistem je važen povsod, posebno pri vzgoji; ta ne prenese skokov, niti predalov, pozna le postopni razvoj. Krajevne počitniške organizacije naj vodijo krajevno, osrednja dijaška zveza centralno statistiko. Med letom naj se na tej podlagi snuje nov niz predavanj.

Statistika ni samo prosto zabeleževanje predavanja, ozirati se mora predvsem na uspeh predavanja (število poslušalstva, eventualno razgovor itd.). Iz tega bo razvidno, česa si ljudstvo najbolj želi. To bo podlaga za vsakega bodočega predavatelja.

* * *

Postavimo se še na stališče predavatelja.

Predvsem vprašanje: komu se predava?

Izkušnja uči, da inteligenci ne. Ona misli, da vse ve, če gre poslušat, gre iz radovednosti, kakšen je predavatelj, ali iz kritikoželjnosti, največkrat à la variété, t. j., da sploh nekam gre. Foerster jo dobro označi: „gelehrte Unwissenheit“.

Obrtniki mislijo o sebi ravno toliko ali še več.

Kmetje in delavci, to je polje za izobraževalno delo! Ti ne gredo poslušat iz radovednosti, temveč iz potrebe. Želja po povzdigi in napredku jih žene, izkušnja, da brez izobrazbe ni blagostanja, jim vzbuja to željo. Politični boji zadnjih desetletij so potisnili te sloje v ospredje; usposobimo jih za to.

O čem naj se predava?

Deloma smo že odgovorili. Političnih reči gotovo ne! Postavi se na stališče delavca in kmeta, potem na stališče izobraženega človeka, pa boš hitro spoznal, česa je potreba.

Kdo naj predava?

Deloma smo že odgovorili. Če nisi kmetovalec ali nisi te stroke študiral, ne govori o kmetijstvu; kmalu te bodo spoznali in rekli, da svinjo jaše na sedlu. Najuspešneje govori priljubljena, spoštovana oseba, osebnost sama včasih mnogo vpliva.

Kako naj se predava?

Predavaš radi izobrazbe, ne radi zabave; zato ne raztresaj poslušalstva s premnogimi skioptičnimi slikami. To je splošna bolezen ljudskih predavanj, ki ne dosežejo cilja. V enem predavanju se naj pokaže primerno število podob le za razjasnitev povedanega (10—20), ne za zabavo in veselje (100—150).

Če hočeš napraviti na slušalstvo vtis, — in to je potrebno — govori, ne beri.

Končno pripomnja o honorarju.

Honorar je vzgojilen na obeh straneh. Honorar se ne more določiti a priori za vselej, nego od časa do časa po premoženju društva in drugih okolišnih. Brez honorarja se tudi težko dobi dobrega predavatelja.

Začne naj se od malega, iz tal in se zida postopoma vedno više in više od ljudske šole mimo srednje do univerze; tako se bo realizirala ljudska univerza in znanost izkoriščala.

VISOKOŠOLSKO DIJAŠTVO.

Nemška dijaška žurnalistika. Navajamo naslove glavnih nemških dijaških glasil, kar bo gotovo marsikateremu čitatelju „Zore“ dobrodošlo. Ozirom se samo na one dele nemškega dijaštva, ki pomenjajo napredek v dijaškem gibanju in so nam tudi po idejah najbližji. To sta dve veliki skupini: 1. katoliško-nemško akadem. dijaštvo in 2. t. z. „Freistudentenschaft“. Posebno zadnji pomenijo najnovejšo strujo v nemškem dijaštvu, ki se je obrnila naravnost proti obstoječim akadem. korporacijam in se zbira izven njih. Posebno pomembno je, da to dijaštvo izrecno poudarja potrebo praktičnega dijaškega socialnega dela, katero so v prvi vrsti nacionalna napredna društva zanemarjala, trtila svoje moči raje v brezdelju in popivanju in tako v temu času ustanovila neko posebno kasto, dijaštvo, ki se ni brigalo za nič, kar se je vršilo izven njegovega kroga. Proti takemu anahronizmu v modernem času je morala nastopiti reakcija, in to pomeni t. z. „Freistudentenschaft“. Sicer so tudi katoliške korporacije precej zabredle v tisto brezmiselno življenje, ki je glavni znak nemškega burševstva, a vendar so se večkrat našle skupine, ki so poudarjale pomen in potrebo socialnega in karitativnega dela, in ta načela tudi same udeleževale, toda ta tok ni objel vseh vrst katoliškega dijaštva; tako je prišlo, da je nemško katoliško dijaštvo šele vzbujeno po klicu „prostega dijaštva“ resno in splošno začelo v tej smeri delovati. Posebno v živo je zadelo „prosto dijaštvo“, ker noče vstopati v nobena društva po starem kopitu, tudi v katoliške, kar je dalo članom društev misliti, in zadnjih par let se resno premišlja o tem, kako bi društva prilagodili novim idejam, pritegnili tudi „prosto dijaštvo“, z eno besedo: kako bi sedanje organizacije preustrojili v duhu modernih socialnih zahtev. Vprašanje socialnega dela v razmerju do dijaštva, razmerje „prostega dijaštva“ do organiziranega itd. so glavna vprašanja, o katerih dijaški listi vedno živahneje razpravljajo. Glavna glasila teh dveh skupin so sledeča:

I. Katoliška glasila: 1. „Akademische Bonifatiuskorrespondenz“, Paderborn, Bonifatiusdruckerei. 2. „Der Akademiker“, München, Sekretariat des „Akademikers“, Königinstr. 63. 3. „Akademische Monatsblätter“, Köln, J. P. Bachem. 4. „Unitas“, Verlag Dr. Stiefelwagen, Berlin, S. W. 68, Kochstr. 14. 5. „Akademische Zeitschrift“, Landmesser Eimermacher, Kassel, Mürhardstraße 1. 6. „Universitas“, Dr. Karl Meister, Bruchsal, Baden. 7. „Akademia“, Verlag der „Germania“, Berlin, C., Stralauerstr. 25. 8. „Soziale Studentenblätter“, Sekretariat sozialer Studentenarbeit, M. Gladbach, Landstr. 5. Posebno zadnji list bi priporočili vsem, ki se zanimajo za dijaška vprašanja; vsaka številka prinese tudi vso literaturo, ki se tiče dijaškega socialnega gibanja.

II. Glasila skupine „Freistudentenschaft“: 1. „Studentische Rundschau“, Münster, W., Schützenstr. 19. 2. „Hannoversche freistudentische

Rundschau“, Hannover, techn. Hochschule. 3. „Albertina“, Königsberg in Pr., Wrangelstr. 16./17. 4. „Göttinger freistudentische Wochenschau“, Göttingen, Weender-Chaussee 73. 5. „Jenaer Hochschulzeitung“, Jena, Hotel Jungbrunnen. 6. „Der Freistudent“, Halle a. S. Uhlandstr 4., I. 7. „Freistudentenblätter“, Posen O. 5, Bitterstr. 29. 8. „Freistudentische Rundschau“, München, Pettenkoferstr 22. 9. „Berliner freistudentische Blätter“, Berlin, O. 34, Löwenstr. 2. 10. „Studentische Rundschau“, Münster I. W., Schützenstr. 19. 11. „Schwarzes Brett“, Leipzig, Universität, Augusteum Z. A. 12. „Breslauer akademische Mitteilungen“, Breslau, Schuhbrücke 43. 13. „Freiburger freistudentische Blätter“, München, Bavariaverlag.

Frst.

Ligue Franco-Slave se je ustanovila na Sorboni v Parizu. Namen: gojitev prijateljstva med francoskim in slovanskim dijaštvom. Liga hoče osnovati zavod in specialno knjižnico za proučevanje slovanskih razmer, prirejala bo cikle predavanj po načrtu. Častni predsednik je znani avtor histor. del iz Češke zgodovine prof. Denis. Slovanskih dijakov je v Parizu blizu 2000. *H.*

Občni zbor Podpornega društva za slovanske visokošolce v Gradcu se je vršil 16. novembra. Udeležili so se ga člani vseh treh slovenskih akademičnih društev.

Predsednik, vsehšolski profesor dr. Byloff, otvori zbor, pozdravi v obilem številu došle visokošolce ter da besedo tajniku, ki prečita zapisnik zadnjega občnega zbora. Nato poroča blagajnik (narodnonapredni radikalec Korun). Društvena glavnica znaša nad 17 000 K; obresti glavnice razdeli odbor vsako leto med potrebne visokošolce. Tako se je lani razdelilo v obeh tečajih 1180 K. Na vprašanje predsednikovo, če želi kdo besede, se oglasijo nekateri naši tovariši, ki se pritožujejo nad pristranostjo odbora (odbor je namreč v radikalnoliberalnih rokah) pri delitvi podpor ter nepobitno dokažejo, da se godi katoliškim visokošolcem krivica. Dr. Byloff, ki je vodil vse zborovanje uprav zgledno, je kar strmел, ko je čul, kako postopa liberalni odbor pri delitvi podpor, dočim se je vedel blagajnik Korun pri predsedniški mizi tako, da se mu je vse smejalo. Neki „bruc“ je dejal: „lejga, tako ga špila kakor opica, ki je izpostavljena pred menažerijo za reklamo“. Nihče izmed nasprotnikov se pa ni upal dokazati, da govore naši tovariši neresnico. No, končno po dolgem času se ojuhači blagajnik Korun, vstane ter dokaže lažnivost izvajanj naših tovarisev tako-le: „Es ist nicht wahr, was die Herren erzählen; wir verfahren stets korrekt.“ To se je zdelo našim tovarišem že preneumno. Tov. Juvan opiše dva slučaja, iz katerih se razvidi pristranost odbora. Dočim je odbor lani odrekel podporo našemu tovarišu somišljeniku, je dobil podporo „Taborjev“ član, ki niti v Gradcu ni bil. Predsednik strmi, naši tovariši pa kličejo: „To je pravica! Take se podpira, ki niti v Gradcu ne študirajo.“ To spravi liberalne radikale ob pamet. Tov. Juvan nadaljuje: „To še ni višek radikalne pravičnosti. V drugem slučaju, ko odbor sicer ni mogel odreči podpore našemu somišljeniku, je odbil prošnjo s pripombo, češ da morda dobiva podporo od kake posojilnice, kar pa se je izkazalo kot neresnično.“ Naši tovariši pozivljajo liberalce, naj govorijo, toda v radikalnih vrstah je zavlada tišina, korenničarska korajža in „radikalizem“ nista nič pomagala. — Predsednik, ki je uvidel krivičnost vladajočega sistema, izrazi željo, naj bi se stvar po možnosti povoljno uredila, ter prosi navzoče za nasvet, kako priti do povoljnega ključa razrešitve. Tov. Juvan predlaga, da se odbor sestavi tako, kakor je bilo prejšnja leta v navadi, namreč tako, da so zastopana v odboru vsa društva, voli naj se proporcionalno po številu članov društev, ki pridejo tu v poštev. To silno vznemiri radikalne liberalce, ki želijo imeti popolnoma „protiklerikalen“ odbor, zakaj „klerikalna“ kontrola jim ni všeč! Mrmrajo. Tov. Schaubach predlaga, naj se konstatira število članov posameznih društev in potem naj se preide k volitvi. Tega libe-

ralci ne morejo prenesti in po besedah tov. Schaubacha zaženo silen krik in neki koreničar je vpil: „Nič klerikalcem!“ Ker so se že prej domenili, da preprečijo pravično razdelitev mandatov, izjavi blagajnik Korun: „Tega pa ne! Ključ (namreč absolutne nekontrolirane vlade liberalcev, ki imajo v svojih rokah vseh 9 mandatov) se je popolnoma obnesel. (Naši tovariši: „O, prav dobro se vam je obnesel ta ključ, ki vam nese!“) Izpremembe ni treba, ker stojimo na stališču, da je za upravo odgovorna le večina. Spominjam vas na zgleda na Kranjskem, kranjski deželni odbor, kjer vodje klerikalne ljudske stranke delijo podpore le svojim pristašem. Zato stojimo na stališču, da bo večina tudi tu vselej odločevala pri delitvi mandatov.“ Naši tovariši govornika aklamirajo. Nato pobije tov. Malnerič radikalce z juridičnega stališča. Izvaja (seveda v nemškem jeziku, ker je to poslovni jezik v društvu) tako-le: „Was das Gerechtigkeitsgefühl anbelangt, sind die Herren der Majorität äußerst zart fühlend. Aber es kommt mir so vor, als ob das Gerechtigkeitsgefühl etwas simuliert wäre. Wir wissen alle, daß die Mandatare, welche Geld zu verteilen haben, ihre Aufgabe nach dem Billigkeitsprinzip ausführen sollen und, wie der Herr Präses gesagt hat, soll die individuelle Besonderheit in den Vermögensverhältnissen berücksichtigt werden. Nun aber wollen die Herren, welche so ein zartes Gerechtigkeitsgefühl haben, eine Wirkung erreichen, deren Ursachen sie nicht setzen wollen; sie wollen nämlich eine billige Verteilung erreichen auf diese Weise, daß sie unbillig die Mandate verteilen (Blagajnik Korun zavpije: „Das ist eine Gemeinheit!“) Es steht in den Statuten unseres Vereines eine Bestimmung, mit welcher alle Herren, auch die der Majorität, zufrieden sind, aber deren ratio sie nicht erfaßt zu haben scheinen, nämlich daß die Wahl nach den Fakultäten vor sich gehen soll. Welchen Sinn hat diese Bestimmung? Offenbar den Sinn, daß die betreffenden Mandatare in dieser weitesten Personengesamtheit einer Fakultät doch gewiß die Verhältnisse ihrer Kollegen besser kennen werden als die außerhalb derselben stehenden. Diese Bestimmung wird vom Senat nicht ohneweiters aufgestellt worden sein. Es ist zwar nicht ausdrücklich bestimmt, daß auch andere Personengesamtheiten als die der Fakultäten in Rücksicht genommen werden sollen, aber es wurde früher unter dem jetzigen Dekan der juridischen Fakultät geübt und entspricht einzig und allein dem Billigkeitsprinzip und dem Gerechtigkeitsgefühl. Ich erwarte also, daß wir uns doch nicht an das Äußerliche halten dürfen, ich erwarte von so intelligenten und zartfühlenden Herren, daß sie im Sinne der Statuten die Wahl vornehmen. Und wir sind dabei nicht nur in unseren individuellen, sondern auch in unseren materiellen Ansprüchen verletzt worden. Etwas mehr können wir doch nicht mehr abwarten, als daß man der Ansicht ist, daß wir zu diesem Verein organisches nicht mehr gehören.“

Ker smo uvideli, da nimamo v tem društvu nikake pravice več, da dela radikalna večina z manjšino, kakor se ji ravno poljubi, da prošnje naših tovarišev brez vsega odbija, poda tov. Juvan sledečo izjavo: „V imenu katoliških narodnih akademikov izjavljam, da se odstranimo ter se zborovanj toliko časa ne udeležujemo, dokler se razmere ne izpremenijo. Vložene prošnje obenem umaknemo, a na senat vložimo pritožbo.“ Nato smo korporativno zapustili dvorano v svesti si popolne moralne zmage.

Razkrinkali so se radikalci! Dolgo so skrivali svoje pravo mišljenje, sedaj pa so javno izpovedali svoje načelo in proglasili princip majoritete za edino pravo načelo v družbi. Sicer se mi z radikalci v tem ne strinjamo, tudi si boja ne želimo, a radikalci so nam ga — vsilili. Odrekli so članom „Zarje“, ki je po številu drugo društvo v Gradcu, vsako podporo! Pravijo, da se krivica maščuje.

GLASNIK.

„**Danica**“ se je s 1. novembrom preselila. Novo stanovanje je v isti hiši v pritličju, je veliko večje in res akademično; zato je tudi življenje v društvu bolj živahno. Vstopilo je letos 28 novih članov. Društvo jim je priredilo prvoletniški večer, na katerem so govorili tov. Mazovec, Osana, Veble in Trdan. V novembru so se vršili trije prijateljski sestanki. 12. je predaval g. starejšina Jerič „O kulturnem pomenu „Danice“, 18. je čital tov. phil. Stelè „Letopis za leto 1908/09“. 25. je predaval tov. phil. Mazovec „Kaj nam nudi „Danica“. V društvu delujejo: Znanstveni klub (načelnik tov. iur. Veble), ki prireja redno ob sobotah predavanja, časnikarski klub (načelnik tov. phil. Šilc), ki preskrbuje članke za „Domoljub“ in „Stražo“, pevski in glasbeni klub pod vodstvom g. starosta Jeriča, medicinski klub (vodi tov. med. Justin), klub slušateljev tehničnih strok (načelnik tov. for. Flor. Božič), češki krožek (vodi tov. phil. Sušnik), poljski krožek (vodi tov. phil. Stelè), abstinenčni krožek (vodi tov. iur. Mohorič). Razentega obstojata „organizacijski“ in „narodnoobrambni odsek S. D. Z. v „Danici“. V slov. kat. izobraževalnem društvu „Straži“ na Dunaju so predavali dosedaj tov. phil. Stelè o „Ciril-Metodijski ideji“, iur. Veble „O naši mladeniški organizaciji“, iur. Natlačen Varčnost in delavnost — edina pot do bogastva“, phil. Breitenberger „O zanemarjeni mladini“.

Delo S. D. Z. Predavali so tovariši: iur. Česnik na občnem zboru zveze vipavskih nepolitičnih društev o pomenu in koristi telovadnih odsekov; isti je aranžiral na Colu igro „Dve materi“ in „Lumpacija Vagabunda“ in govoril pred zadnjo igro o pomenu in vsebini igre; iur. Natlačen v katoliškem slovenskem izobraževalnem društvu v Podzemlju o nekaterih ranah in odpomoči kmetijskega stanu, v slovenskem katoliškem izobraževalnem društvu v Mančah pri Vipavi dne 8. septembra o namenu in pomenu izobraževalnih društev in naše organizacije sploh, dne 26. septembra ravnotam „Pot do blagostanja“, dne 3. oktobra aranžiral ravnotam igri „Čevljar“ in „Zakleta soba v gostilni pri Zlati goski“; v Črnem vrhu na sestanku telovadnih odsekov tov. Mirko Božič o vplivu telovadbe na značaj, tov. phil. Puntar o vzgoji mladine pri starih Grkih in tov. phil. Breitenberger o ciljih mladeniške organizacije; iur. Malnerič v katoliškem slovenskem izobraževalnem društvu v Črnomlju trikrat o temi: Avstrijski narod v prvi polovici devetnajstega stoletja; ob ustanovitvi pododbora za ribniško okrožje iur. Natlačen o pomenu in namenu S. D. Z., phil. Trdan pa o namenu pododbora S. D. Z. za ribniško okrožje; ob ustanovitvi pododbora za Notranjsko v Cerknici se je vršilo dopoldne tri ure trajajoče zborovanje dijaštva o potrebah dela na Notranjskem, popoldne pa sta govorila na javnem shodu iur. Natlačen o slovenskem dijaštvu in S. D. Z., phil. Puntar pa o potrebah Notranjske; ob ustanovitvi štajerskega pododbora v Šmarju pri Jelšah exp. acad. Avsenek o programu S. D. Z.; techn. Ruch v katoliškem slovenskem izobraževalnem društvu v Kostanjevici o bojih proti krščanstvu in enkrat o liberalizmu; iur. Jež na Slapu o mladeniški organizaciji in enkrat o kulturnih potrebah slovenskega naroda; iur. Ilc v katoliškem slovenskem izobraževalnem društvu „Kres“ v Gradcu o ženi, ob ustanovitvi javne ljudske knjižnice v Ribnici pa „Zakaj in kako naj čitamo?“; theol. Komlanec v katoliškem slovenskem izobraževalnem društvu pri Sv. Križu pri Kostanjevici o ustroju vinske zadruge, dalje „Zakaj vpliva svetovni nazor nujno na gospodarsko življenje“ ter o pomenu „Orla“ za obrambo vere in narodnosti in uspešni gospodarski napredek; tov. Stelè v katoliških izobraževalnih društvih za šentpetersko predmestje, v Tomačevem in v Mostah o razkolnih bratih; tov. Kanduč pri okrožni seji idrijskega „Orla“ o

zgodovini mladeniškega gibanja na Slovenskem; tov. Snój v Ljubnem o apostolstvu sv. Cirila in Metoda in v Žabnici o cerkvenih razmerah pri naših razkolnih bratih; tov. Filipič na Trati nad Škofjo Loko o tvorbi, pridobivanju in uporabi petroleja (z ozirom na odkritje petrolejskega vrelca) in enkrat o proticerkvenem gibanju protozidarjev; tov. Hiti pri Sv. Trojici na Notranjskem o Turkih in najnovejših dogodkih v Turčiji in Bosni, dalje o delu našega in delu nasprotnega dijaštva ter o zemlji in solncu in njunem medsebojnem razmerju; tov. Jernej Hafner v Kropi o svojem potovanju v Dalmacijo in o razvoju strelnega orodja in vplivu istega na način bojevanja; tov. Komlanec v Sv. Križu pri Kostanjevici o svobodomiselstvu na Dolenjskem in obrambi proti njemu, dalje o razliki med Sokoli in Orli ter „Kaj nas uči družabnogospodarska veda?“; tov. Porenta v Žabnici nekaj o astronomiji in enkrat o življenjski filozofiji s posebnim ozirom na nравnost; tov. Sedej na Trati o razkolnih bratih in apostolstvu sv. Cirila in Metoda; tov. M. Tavčar pri Sv. Lenartu nad Škofjo Loko o alkoholu in alkoholizmu (oglasilo se je 4 popolnih in 12 zmernih abstinentov); tov. Ivan Tomažič je vodil vse velike počitnice knjižnico in poučeval petje v katoliškem slovenskem izobraževalnem društvu na Selu pri Ljubljani; tov. Jernej Hafner pa poučeval Orle v Kamni gorici v telovadbi. Tov. bogosl. Omerza v katoliškem slovenskem izobraževalnem društvu v Cerkljah na Dolenjskem o apostolstvu sv. Cirila in Metoda; tov. iur. Veble v Brežicah o vzorih mladinskega gibanja; tov. bogosl. Breitenberger v Idriji o socialnem vprašanju — Dasi ta izkaz dela ni popoln — naznanila še dobra polovica tovarišev ni svojih predavanj, vendar dokazuje zadostno že ta statistika o ogromnem delu, ki ga vrše o počitnicah člani S. D. Z.

Delo S. D. Z. v klubih. Organizacijski klub v slovenskem katoliškem akademiskem društvu „Danica“ in „Zarja“ se je podredil S. D. Z., ki ima itak nalogo dijaške organizacije. Kluba imata redno vsak teden seje, ki so redno dobro obiskane. Organizacijski klub je sedaj v vseh vprašanjih organizacije posvetovalen faktor osrednjega odbora, kateremu izroča v izvršitev svoje sklepe in se posvetuje v vseh zadevah, tičečih se organizacijskega dela S. D. Z. Podobno vrši narodnoobrambni klub, ki je tudi v obeh akademskih društvih, svojo nalogo v zadevah narodne obrambe. Glavni smoter temu klubu je teoretično proučevanje tega vprašanja pri drugih narodih, zlasti pri Čehih, Poljaki in Nemcih, in študij naših lastnih narodnoobrambnih potreb ter organizacija praktičnega narodnoobrambnega dela S. D. Z. Tudi ta klub ima vsak teden svojo sejo.

Tajništvo S. D. Z. v Ljubljani, potreba, ki smo jo tako zelo občutili, se nam je vendar posrečilo zopet obnoviti. Vse tajniške posle kakor tudi nabiranje knjig, odpošiljanje razglednic S. D. Z. itd. vodi odslej Zvezin tajnik cand. iur. Anton Ogrizek, Ljubljana, Resljeva cesta št. 20, I. Na ta naslov je odslej pošiljati knjige, ki jih hoče kdo podeliti S. D. Z. za obmejne knjižnice! Prosimo pa ob tej priliki cenjene prijatelje S. D. Z. in somišljenike, da se nas zopet spomnijo s kako podporo. Od velikih počitnic sem so vse podpore popolnoma usahnile. Spominjajte se nas zlasti za božične praznike in Novo leto! Pošiljajte tudi denarne podpore na zvezinega tajnika.

Gorenjski pododbor S. D. Z. je imel 22. septembra t. l. v Naklem IV. sestanek, na katerem je jako lepo predaval tov. theol. Anton Porenta: „O seksualnem vprašanju s stališča katolika“. Pri volitvi odbora je bil izvoljen za predsednika tov. iur. Ivo Pokoren, za tajnika tov. theol. Ivan Mohorč, za blagajnika tov. iur. Anton Megušar. Udeležba je bila dobra, kar izpričuje dejstvo, da se je nabralo 20 K za obmejni sklad.

LISTEK.

K stoletnici Ljudevita Gaja. Dne 8. julija t. l. je poteklo 100 let, odkar se je porodil veliki slovanski buditelj dr. Ljudevit Gaj. Slavnostne prireditve, znanstvene akademije, znanstvena predavanja in lepo število učenih razprav, ki so izšle v proslavo njegove stoletnice, pričajo, da zna hvaležen narod ceniti svoje učitelje. Hrvatje so njegov spomin že dvakrat svečano proslavili. Dne 27. septembra l. 1901. so mu postavili spomenik v rojstnem kraju Krapini. Lep doprni kip hvali mojstra Ivana Rendića. Istotam se je vršila tudi slavnost k njegovi stoletnici dne 15. avgusta t. l. S Hrvati vred so se ga ob obeh prilikah spominjali tudi Slovenci. V znamenje spoštovanja mu postavimo na tem mestu skromen spomenik.

Rojen je bil v Krapini na Hrvaškem dne 8. julija 1809. Romantična okolica, zvodje slovenskega in hrvaškega jezika ter očetova hiša — vsi ti faktorji so močno vplivali na duševni razvoj vedoželjnega in marljivega Ljudevita. Ljubezen do domače grude in jezika mu je vcepila skrbna in razumna mati že v detinskih letih. „Knjiga, knjiga za narod, na narodnem jeziku“, te materine besede so mu neprestano odmevale v srcu, zvenele po ušesih. Po končani ljudski šoli je posečal gimnazijo v Varaždinu. Šesto šolo je dovršil v Karlovcu, sedmo in osmo v Gradcu, visoke šole pa je obiskoval na Dunaju, Gradcu in v Budimpešti.

Že kot dijak se je seznanil z mnogimi odličnimi osebami. Občevanje s profesorji in uglednimi znanstveniki mu je netilo ljubezen do dela, predvsem do raziskavanja hrvaške prošlosti. Kako je v njem tlela ljubezen do hrvaške starožitnosti, pričajo njegovi začetni literarni poizkusi, da, vse njegovo življenje. Že kot petošolec je opisal v latinskem jeziku rojstni kraj: *De antiquitate arcis et oppidi Krapina*, ki ga pa vsled stroge cenzure ni smel objaviti: „Otroci naj se učé, ne pa pišejo knjige!“ To bodi pravilo in geslo vsakemu dijaku! V Karlovcu je na prigovarjanje profesorja Hoermana prevel latinsko razpravo na nemški jezik. Ta 36 strani obsegajoča knjižica je položila temelj njegovemu nadaljnjemu literarnemu delu. V Karlovcu se je jel ukvarjati s pesništvom in baviti z mislijo o sestavi kritično-znanstvene zgodovine svojega naroda. Kot slušatelj filozofske fakultete (1826) je marljivo brskal po dunajskih knjižnicah in arhivih. V „Ilirskem društvu“ v Gradcu (1827) je v krogu mladih Slovanov, Hrvatov, Srbov in Slovencev, z novim ognjem vzplamtela njegova jugoslovanska misel. Občevanje z Janom Kollarjem, slavnim pesnikom „Hčere“, „Slave“, mu je poživilo ilirsko idejo z novo močjo.

Ko je stopil v življenje, se je kot buditelj in pospeševatelj narodne zavesti posebno odlikoval z ognjevitó besedo in pismom. Njegovo obsežno delovanje je poosebljena slika jugoslovanske vzajemnosti. Načrtov, ki so si jih stavili navdušeni akademiki v „Ilirskem krožku“, ni mogel pozabiti vse življenje. Zato pa je bilo njegovo življenje neprestano teženje po kulturnem, literarnem in političnem zblízanju in zedinjenju Jugoslovanov. Prvi dve ideji sta se mu posrečili za hip, ne pa tretja. Gajev pravopis, gajica, si je hitro pridobila prijateljev, a jih vsled raznih pomankljivosti tudi hitro izgubila. Ilirstvo, ki so ga gojile in pospeševale Gajeve „Horvatske Novine“ (1835), je zamrlo za marčnih dni 1. 1848. Proti koncu svojega življenja se je odtegnil javnemu delovanju. Umrli je 20. aprila l. 1872. v 63. letu svoje starosti.

Stoletnica Gajevega spomina bodi krepak opomin dijaški mladini, da začne zgodaj uporabljati svoje moči in svoj in svojega ljudstva prid.

— dan.

„Podpornemu društvu za slovenske visokošolce na Dunaju“ so poslali od srede julija do 16. t. m.: a) ustanovnino: g. Niko Lenček, c. kr. notar v Škofji Loki 100 K (volilo pok. Jož. Boncelja v Železnikih), gospa Marija Krušič, Dunaj, 20 K (zadnji obrok), gosp. Ivan Maselj, c. kr. profesor, Novo mesto, 25 K (zadnji obrok); b) prispevke; po 100 K: dr. Ivan Šubelj, c. in kr. dvorni tajnik, Dunaj, in mestna občina Novo mesto; 60 K: dr. Anton Primožič, c. kr. šolski nadzornik, Dunaj; dr. Ivan Žolger, c. kr. sekcijski svetnik, Dunaj; 12 K: J. P., Dunaj; po 10 K: dr. Aleksander Fatur, železniški komisar južne železnice, dr. Karol Hinterlechner, c. kr. pristav na geološkem zavodu, dr. Fran Vidic, c. kr. urednik državnega zakonika, vsi na Dunaju, in posojilnica v Ljutomeru; 6 K: dr. Karol Šavnik, c. kr. ministerialni podtajnik, Dunaj; po 5 K: Janko Rahne, c. kr. notar, dr. Matej Senčar, c. kr. sodnik na Brdu in dr. Josip Vošnjak, Slovenska Bistrica; po 2 K: dr. Štefan Kraut, Logatec, in Jakop Slapar na Brdu. — Pripomnimo, da je bilo za tekoči mesec november vloženih 94 prošenj, največje število, odkar društvo obstoji. Razdelila se je dozdej **najvišja vsota 1520 K**. Da bo društvo možno tudi v bodoče podpirati uboge in marljive visokošolce v tej meri, prosimo prijatelje in dobrotnike slovenskih visokošolcev še nadaljnjih, oziroma novih podpor, ker bi društvo sicer moralo tudi najpotrebnejšim prosilcem podporo zmanjšati ali celo odreči. — Darove sprejema blagajnik Ivan Luzar, nadrevident južne železnice v pokoju, Dunaj, III/3. Reisnerstraße 27.

Krščanski filozof o narodni pravičnosti. Dr. W. Foerster, privatni docent na univerzi v Curihu, pisatelj raznih pedagoških in filozofskih del, po veri protestant, piše v svoji knjigi „Jugendlehre“¹ o pravičnosti močnejših narodov do manjših (str. 70): „Die Ehrfurcht vor dem Rechte des Schwächeren gehört zu den Grundbestandteilen jeder höheren und leistungsfähigen Zivilisation, und eine bestimmte Zivilisation zerstört die Ursachen ihrer eigenen Überlegenheit, sobald sie im Namen dieser ihrer Überlegenheit andere Menschengruppen entrechtet und beraubt. Sie selber entrechtet und beraubt sich dabei am verhängnisvollsten, sie verliert die festesten geistigsittlichen Bindemittel ihrer Gemeinschaft, und wenn auch der nächste Erfolg das nicht ans Licht bringt, sondern eine Steigerung der äußeren Leistungsfähigkeit, so muß und wird es doch in einem sozialen Niedergange zutage treten. Das ist das „jüngste Gericht“ — der letzte, entscheidende Ausgang rechtloser Macht... Darum kann durch Vergewaltigung nie und nirgends die Kultur geschaffen und erhalten, sondern nur zerstört werden, und dasjenige Volk, dem durch geschichtliche Bedingungen die größte Eroberertätigkeit nahe gelegt wurde, wird auch stets in die größte Gefahr geraten, an „sittlicher Auszehrung zugrunde zu gehen.“ Besede, vredne uvaževanja. Tudi delo za narod mora vedno bazirati na pravičnosti in na нравnih načelih sploh. Vsako drugačno delo nosi že samo v sebi kal smrti in razpada, ki nastopi prej ali slej čisto gotovo.

Pro domo. Neko misel hočem izraziti in neko željo, katero že delj časa gojim, misel, ki se tiče našega uradnega naslova. Imenujemo se „katoliško-narodne dijake“ in naša „Zora“ je glasilo „katoliškonarodnega dijaštva“. O tem naslovu sem večkrat razmišljal in prišel do sklepa, da bi bil pravilnejši naslov „slovensko-katoliško dijaštvo“, torej brez pristavka „narodno“, na njegovo mesto pa naj stopi besedica „slovensko“. Sem mnenja, da je pridevek „narodno“ popolnoma nepotreben, ker stojim na stališču, da izražaj naslov vedno principe, na katerih stoji dotična struja. In s tega stališča smatram pridevek „narodno“ kot nepotreben. Kajti, če smo katoličani in če rečemo, da smo vihutega „slovenski katoliški dijaki“, smo s tem že dodobra označili

¹ „Jugendlehre. Ein Buch für Eltern, Lehrer und Geistliche. 26. — 30. Tausend. Berlin 1907.“ Knjigo priporočamo najtopleje vsem, ki hočejo vzgajati druge in — sebe.

svoje stališče napram narodnostnemu vprašanju. Zakaj pojim „naroden“ je obširen in različen. Narodni radikalci so tudi narodni, mi in oni si želimo sreče narodove, toda drugače si mislimo to srečo mi, drugače jo pojmujejo radikalci. Kot katoličani in demokrati zastopamo stališče, da se slovenski narod povzdigni vsestransko na čim višjo stopinjo. Zato odločno zahtevamo popolno enakopravnost vseh narodov, zahtevamo, da se spoštuje slovenski jezik, kjerkoli prebiva naš narod, kompaktno ali kot manjšina. Kjerkoli nam izkuša tuj narod vsiliti svoj jezik, svojo prosveto ali svojo gospodarsko nadoblast, se moramo za svoje pravice proti njemu boriti. Istočasno pa obsojamo vsak nepravilčen boj, ker se zavedamo, da krivica ostane krivica, naj jo prizadenem jaz sosedu ali sosed meni. Naša sveta dolžnost pa je braniti naš narod pred nasilnim potutčevanjem. Tega načela pa se držimo, ker smo katoličani.

Sploh pa sem mnenja, da pristojna našemu naslovu veliko preje besedica „demokratičen“ kakor pa „naroden“, zakaj mi smo narodni, ker smo katoličani, a nismo demokratični zato, ker smo katoličani. Kajti, jaz sem lahko katoličan, obenem pa vse preje kakor demokrat.

Zato želim, da opustimo naslov „katoliškonarodni dijaki“ ter ga nadomestimo s „slovenski katoliški dijaki“. Kakor povsod, tudi tu „debata“ stvari ne škoduje.¹ Goriški.

Kako sodi protestant o katoliških redovih. V neki oceni o knjigi „Vom Kloster ins akademische Lehramt“, ki ga je spisal profesor Gideon Spicker, govori protestantska „Kreuzzeitung“ o katoliškem redovništvu sledeče: „Zasluge, ki jih imajo redovi, čeprav so med seboj neskončno različni in vendar vsi služejo skupni ideji, za kulturo Evrope, so neizmerne, zlasti tekom prvih stoletij srednjega veka. V onih divjih, vseskozi bojovitih časih so oni tvorili prava zatočišča miru. Skoro ves zaklad tedanje izobrazbe se je osredotočeval v njih. Ako vpoštevamo karitativno delo in vzgojo mladine, dobimo delovanje, ki se ne da zadostno ceniti. To strogo in ločeno življenje je ustvarilo našemu razpolu nov tip, ki ga stari svet ni poznal: namreč čudovito čistega, prosveljenega, izpremenjenega in pri tem veselega človeka. Ta ideal se je nešteto krat ustvarjal. V teku časa je bilo dosti pokvarjenih menihov in izprijenih samostanov, pri slabosti človeške narave pa tudi drugače ni mogoče. Pravtako malo odgovarja pravemu pojmovanju krvoželjni fanatizem, mračni duh obupane askeze, proti kateri se je zlasti Luther hudo boril. Ker se, da govorimo z Goethejem, štejem rodu, ki iz teme teži k jasnosti, se moramo hvaležno spominjati onih, ki so po svojem življenju in delu bili svetli vzori. Zgodovinske zasluge redno zaslužijo, da se tembolj počiva v sedanjosti, ko je zanimanje ljudi za vso to institucijo začelo pojemati.“ — Tako sodi trezna objektivnost, ki je ne vodijo strasti in mrznja nasproti blagonsnim katoliškim naredbam. —dan.

Listnica uredništva. Nekateri cenjeni sotrudniki „Prvih Cvetov“ bodo pogrešali ocene poslanega gradiva že v tej številki. Naj nam za sedaj oprostite, pride prihodnjič na vrsto. Vsem prijateljem in bralcem „Zore“ srečno in veselo novo leto?

Listnica upravnništva. Današnji številki smo priložili položnice z vljudno prošnjo, da se istih poslužijo cenjeni naročniki. Drugi pa, kateri so že naročnino poslali, naj blagovolijo položnico obdržati za v prihodnje.

Upraviništvo „Zore“.

¹ Želim, da se k tej notici oglasijo naši somišljeniki. Zakaj bi se enkrat javno tudi o takih vprašanjih ne pogovorili? Mogoče bo koga zbedel stavek: „Kajti jaz sem lahko katoličan, obenem pa vse preje, kakor demokrat.“ Naj se pojmi razbistré! Uredništvo je vsekakor drugega mnenja: Kdor se je resnično vživel v katoliške nauke, ta mora biti demokrat vsaj v tem zmislu, da mora smatrati vse stanove za enakopravne. Ako bi aristokratje izvajali posledice iz svojega katoličanstva, katerega se vsaj po imenu precej zvesto drže, bi se morali ponižati do nižjih slojev in jih priznati za enakopravne. Op. ured.

PRVI CVETI

LEPOSLOVNA PRILOGA »ZORE«

Domen Otilijev:

Ob očetovem grobu.

(† 22. XI. 1909.)

Izginile so jedva potne srage,
v ljubezni porojene do trpljenja,
in radost v srcu jedva se rodila,
ko zrl si po sadovih svojega življenja —

Pa prišla že je iz nebes poslanka.
Na lica bleda rahlo je dahnila,
nje roka desno tvojo je prijela
in v Abrahamovo naročje te spremila.

Ob grobu tvojem sem, a več ne plakam,
saj prost si zdaj vseh trdih spon življenja —
Le ena prošnja mi kipi do neba:
— Ljubezen isto sprosi meni do trpljenja!

Domen Otilijev:

Njegova povest.

Dasi sva bila v pismeni zvezi že vse leto, se vendar osebno še nisva poznala. Iz literarnih listov sem izvedel za njegovo addresso in sem mu pisal. Odgovoril je in nato sva se pobratila. Iz obraza v obraz sva se gledala šele minuli mesec na parobrodu „Daniel Ernö“, ki naju je peljal v Dalmacijo.

Imel je, kakor jaz, zagorel, okrogel obraz, rjave oči in še malo svetlega mahu pod nosom. Lici sta mu bili bolj vzbočeni kot moji in v potezah, ki so bile nalašč napravljene za smeh, sem uzrl neko duševno bol. Drugače pa je bil navdušen Hrvat. Držal se je gesla: Za vjeru i dom!

Ko sva si povedala že razne stvari, je porinil stol v senco jamborjevo in mi namignil. Primaknil sem svoj stol k njemu. Objel me je z desnico in dejal:

„Ti želiš torej več izvedeti o njej?“

„Seveda, ako si tako dober.“

V pismu mi je pisal nekdanj o lepi pravoslavni Srbkinji, katero je vzljubil. Na koncu je pristavil, da je zelo nesrečen.

„Povedal sem ti že, da je Srbkinja. Prišla je z očetom že v mladostnih letih čez mejo v Banjaluko. Oče je tu umrl, z materjo sta sedaj sami. Izšolala se je in postala učiteljica. Tam ob meji Bosne slušbuje nekje.

Pomisli, Domene: Ona je že eno leto učiteljica, jaz bom šele maturiral. Ona ima že eksistenco, jaz še temno bodočnost! In vendar —

Čemu bi ti pravil po ovinkih: ljubim jo, pa je.“

Takrat se je zagledal po morju proti dolgemu in visokemu Velebitu. Daleč tam za hribi so bili njegovi srečni dnovi doma.

„No, tisto ti že verjamem,“ sem mu dejal.

Naslonil je glavo na mojo ramo.

„Jaz sem nesrečen.“

„Ali te morda ne ljubi?“

„Ker me ljubi, sem nesrečen.“

Začudil sem se mu. Ta je pa posebne vrste nesrečnež!

„Stanovali smo zunaj mesta v mali vasi. Tam sem pohajal tudi v šolo. Je li hotel slučaj, da je hodila tudi ona tam, ne vem. Ko sva odrasla, sva prišla v mestne šole. Oba sva hodila vsak dan domov, oba sva plesala kolo na travniku za vasjo: videla sva se torej večkrat, da nikdar nisem mislil, da bo prišlo tako!

Prve dni v maju je bilo. Je li vplivalo pisano cvetje ali krasni večeri, ne vem. Govoril sem prvič po dolgem letu z njo. Pozno v večer nama je sijala luna in tistega dne sem prekršil prvikrat hišni red. Bil sem namreč v konviktu zadnji dve leti. Odslej mi je bilo težko po njej. Uhajal sem iz konvikta, kadar sem mogel. Žejale so moje oči za njo in štel sem minute do začetka počitnic.

Videla sva se ob belem dnevu, govorila sva ob luninem svitu. In da se ni zgodilo to vsaj trikrat v tednu, sem se čutil nesrečnega, pobitega... Takrat so mi prišle zaljubljene dogodbice iz romanov pred oči. Smejal bi se bil, da bi mogel...“

„Ali si bil ti že zaljubljen?“

Nasmehnil se je in me pogledal.

V odgovor sem namuzal ustnici.

„O saj vidim, da sva sorodni duši.“

Bližali smo se širokemu pristanišču dalmatinskega obmorskega mesta. Parnik je zažvižgal in plul počasi v luko. Na krovu je postalo živahno. Tudi midva sva vstala. Stekel sem v spodnje prostore po površnik in palico. Ko sem se prikazal zopet na krovu, ga nisem uzrl več nikjer.

Pozno v večeru, ko smo pluli že dalje, sem ga dobil na sprednjem delu ladije, sedečega na premakljivem stolu.

„Kaj pa delaš tu, Bogdane?“

„Sam ne vem, kaj delam. S fantazijo se ukvarjam menda.“

„Ali je vplela fantazija tudi Srbkinjo v svoje mreže?“

„Tudi.“

Dobil sem stol in sedel k njemu. Daleč nad mračnim morjem je sijal blede mesec in se zrcalil v trepetajočih valovih. Dve ali tri zvezdice je pasel pred seboj.

„Tako nekako je bilo tisti večer.“

Nadaljeval je svojo povest.

„Sešla sva se kakor v drugih večerih na stranski poti. Ona je bila vesela, jaz žalosten. Njene majhne oči so živo zrle v svet, moje so bile

mrtve. Sanjala je morda prejšnjo noč o veliki in skoraj dosežni sreči, jaz sem sanjal o zlu.

„Zakaj si tako žalosten danes,“ me je vprašala s tihim glasom.

„Sam ne vem,“ sem odgovoril.

„Si li dobil dopisnico?“

„Hvala! Sem.“

„Si bil vesel?“

„Ne! Žalosten.“

Pogledala me je z začudenimi očmi. Dopisnica je bila zelo lepa. Krasna, rdeča vrtnica, prevlečena s steklom in znamka z znakom „Ljubim te!“

„In si bil žalosten?“ sem ga vprašal. „Srce ti je dala in nisi bil vesel.“

„Ravno zato sem bil žalosten.“

Poezije polna noč je šla čez morje. Mnogi so zadremali že na parobrodu. Le za saloni je še odmevala hrvaška zaljubljena pesem.

„Domene!“

„Kaj poveš?“

„Povest o vzroku žalosti. Še se spominjam tistih dni, ko sem odšel v mestne šole. Lepi so bili in polni idealov. Na dvorišču sem stal in jemal slovo od matere. Roko v roki me je poljubila in dejala: „Cilj imej pred očmi, ki sem ti ga dala, in srečen boš. Moja največja radost bi bila, videti te v svečeniški opravi.“ Obljubil sem ji in šel.

Korakal sem proti tistemu cilju po poti, ki ni imela ne ovinkov, ne klancev. Trdno sem veroval v svoj ideal. In čudno! Na ravni poti se je cilj umaknil v polje in zapazil sem ovinek in klanec. Lepo je bilo hoditi po ovinku in klancu, kajti peljal je ob rožnih nasadih, a vendar je bila v srcu žalost, da izgubim svoj cilj. Odtod ta žalost. Si razumel?“

„Razumel. In še ljubiš svoj cilj?“

„Še.“

Potem se je zamislil. Jaz sem zažvižgal eno o planincih in se zatopil v petošolske spomine. Ko sva se spet zbudila iz te zamaknjenosti, je začel o literaturi. Pojasnjevala sva si Preradovičeve poezije; pogovor je prišel na pesem, ki začenja:

„Gdje ću tebe sad sakopat,
oj, ljubavi, kad si izdahnula . . .“

Zmislil se je pri tem na Srbkinjo.

„Letos o počitnicah je prišla spet k materi v Banjaluko. Pisal ji nisem že tri mesece prej in ko sem ji zadnjič pisal, sem dejal, da bom raztrgal vse, kar bom dobil od listonoša. Ljubil sem jo, a cilj sem imel pred očmi. In zadnji teden sem vendarle šel k njim. Nisem mogel drugače. Povedal bom zakaj in kako in vest mi bo lažja. Pod akacijami sva se sestala.

Težka je bila naloga. Po ovinkih sem ji povedal.

„Saj sem slutila,“ je dejala žalostno. Kajti ljubila me je. Molčala sva dolgo časa. Potem je dejala s solzami:

„Ali naj se torej uničijo in pozabijo vsi spomini?“

Pomislil sem in dejal: „Vsi.“

Hitro mi je dala roko in jo krepko stisnila. Izginila je v mraku, jaz domov. Nisem je videl več potem.“

Luna se je skrila za oblaki. Morda je sočuvstvovala?

„In vendar... Ljubim jo!...“ Udaril je z roko po dolgem stolu ob držaju in se zagledal v noč...

V Dubrovniku sva se razstala. Obljubil je, da mi bo še pisal o stvari. Pisma pričakujem vsak čas...

Prve ure.

Črtica. Spisal R. K.

I.

Sedel je na vrtu gostilne pri Tomažinu. Pred seboj je imel vrček piva, nad njim pa je viselo grozdje. Vinska brajda je obsenčevala ves vrt, delala je prijetno senco pred pekočimi žarki čeprav septemberskega solnca.

Njemu nasproti, pri drugi mizi, je sedel mladenič, star kakih 16 let. Bil je zastaven fant, krepkih udov.

„Kam pa?“ ga vpraša neznanec.

„Kam?“ Čudno se mu je zdelo, da ga ta človek, katerega še ni nikdar videl, to vpraša. Kam da gre?! Hm! Nikamor... Stanovanja iskat morda.

„Vidi se ti na prvi pogled, da si letos prvo leto v Kopru. Šele pokukal si v to gnezdo, pa že ne veš kam... Toda... kam misliš?...“ Vsiljivo je govoril in mu gledal naravnost v obraz.

„Kam da mislim? Zopet zame nerazumljivo,“ si je mislil, a je molčal. Pogledal je v tla, v drobni, nasuti pesek in ni vedel odgovora.

Pri vhodu v vrt se je pojavila nova oseba, bil je tudi dijak. Neznanec se je dvignil...

„No, sedaj adijo! Tega človeka se ogiblji in pazi,“ je dejal in odšel.

Novodošlec se je ozrl in videl dijaka; brado je imel in bil prijaznega pogleda.

„Čemu mi je neki rekel, da naj se tega človeka ogibljem,“ si je mislil, ni mu moglo to v glavo.

Novodošlec je prisedel k njemu.

„Dovolite, da se Vam predstavim. Vekoslav, četrtoletnik tukajšnjega učiteljišča.

„Zorko Stojan, prvoletnik.“ Podala sta si roke.

„Veseli me, da Vas poznam. Toda dovoli. Tikajva se, to je bolj enostavno, bolj amerikkansko. Tako! Prvikrat si danes prišel za delj časa v to preklicano gnezdo. Boš videl, sit ga boš!“

„Ne vem...“, je rekel na to Stojan naivno.

„Ne veš, toda boš izvedel. Danes zjutraj si prišel, toda ni gotovo, da ne bi že zvečer rad zopet nazaj šel. Zapomni si...“

„Hm!“

„Sit boš vsega... Sit boš šole in sit boš profesorjev. Sit boš, — in teh še najbolj — svojih součencev. Ali si individualist?“

„Ne vem, kaj je to...“

„Tudi oni ne vedo, kaj je. Toda moral jim boš povedati.“

„Ne bom jim povedal.“

„Boš moral reči, da si egoist, oboževalec sebičnosti, tudi če nisi.“

„Hm?“

„Si morda še katoličan?“

„Če sem katoličan, me vpraša...“ si je mislil in ga čudno pogledal.

„Kam neki to meri?“

„Če si katoličan, moli skrivaj, da te ne bodo motili. Ne usti se preveč in ne hvali vere, ker sicer bodo rekli, da si podrepnik. Ne grajaj je, ker bodo rekli, da si hinavec. Toda tudi molčati ne smeš preveč, ker bodo rekli, da si strahopetec.“

„Kaj naj vendar bom drugega kakor katoličan?“

„Nič! Veliko jih je, ki niso nič, pa vendar živijo. Vrhutega pa so še narodnjaki, pristni narodnjaki so. Ali si ti narodnjak?“

„Ali sem jaz narodnjak? Kaj me tako čudno vprašuješ? Narodnjak je pač vsakdo, ki čuti v sebi, da je Slovenec. Tak seveda tudi dela za narod.“

„Ni res! Tukaj je drugače. Piti boš moral črno istrijansko vino na narodovo zdravje. Veš! Črno istrijansko vino piti in kričati: ‚Živio!‘ Pa naročiti se boš moral na ‚Napredek‘, njihovo edino dijaško glasilo, sicer gorje ti. Rekli bodo, da nisi narodnjak, da si brezdomovinec — poturica.“

Zazvonilo je poldne in odkrila sta se oba.

S ceste pa se je čul smeh... „Jim bomo že pokazali, če bodo preveč razgrajali! Ti podrepniki farški!“

Stojan se je stresel.

„Komu velja to?“

„Komu? Ne vem! Morda meni, morda tebi, ali morda komu drugemu, morda pa nam vsem. Ali imaš že stanovanje?“

„Ne!“

„Pojdi odtod po ulici mimo gostilne, zavij potem na levo in odtam na desno v neko zakotno ulico. Tam je hiša, lahko jo boš našel — zelene polkne ima. Tam dobiš stanovanje. Če ti ne bo po volji, se lahko preseliš. Veliko vseeno ne boš na dobičku. Stanovanja so tukaj vsa po enem in istem kopitu. Vlažna so in umazana. Ostani zvest Bogu in domovini!“

Čudno ga je pogledal, češ: „Zakaj mi to naroča?“ Toda je molčal...

Plačala sta oba in šla.

(Konec prih.)

OCENE.

Izor Etran. — Ker ste se precej izpopolnili, kar je pripisovati Vašemu talentu in energiji, zato se mi ne zdi prijetno omenjati različnih slovničnih napak ali vsaj nejasnosti. Licentia poetica ne sme iti predaleč! Od glagola „odmevati“, kolikor

mi je znano, ne eksistira perfektiven glagol „odmeti“, ki ga Vi rabite. „Obala“ je ženskega spola, kar Vam je znano; čemu torej rabite nenavadno obliko „obal“ za akuz.; saj se da popolnoma korektno izraziti, ne da bi trpela rima. — „Čuj, tujec čaka . . .“ Ali bi ne bilo bolje: „Glej, tujec čaka . . .“? Kajti da nekdo čaka, tega ne opazimo toliko z ušesi, kolikor bolj z očmi. Ali ni tako? Sicer se ta „čuj“ lahko nanaša na naslednji verz, o čemer bi se lahko dalo debatirati, toda vsekakor je ta raba nenavadna. Navsezadnje je vse to bolj zadeva okusa; eno pa je važno in to bi Vam položil na srce: Kadar zamislite kako lepo misel in dobite zanjo tudi primerno formo, potem izkušajte, da ne bo samo ideja kot taka lepa, ampak da bo tudi v vsakem oziru kolikor mogoče konsekvantno in logično izpeljana. Vi se poglobljate v svojih mislih in ste semintja nekoliko nejasni in megleni — pa nič ne de, ker vseeno rad čestitam Vaši Muzi. Razume se, da bomo Vaše hčerke ob priliki po možnosti predstavili v „Zori“ našim mladim ljubimcem Parnasa. Na svidenje!

Silvijan. Poslali ste nam dve pesmi, ki naj jih blagohotno ocenimo. Rečem naj torej odkritosrčno, da sta mi pesmi precej ugajali, porodile so se mi prav lepe misli, ko sem jih čital. Spomnil sem se na slovensko versko-kulturno gibanje, ki se je iz male neznatne izkrice razširilo v velik požar, ki je razlilo svoje valove tudi na vzhod in na jug in ki je zmagonosno odplavilo tujo naplavinu in narod zopet pripeljalo v lastni palači na prestol. Na zapadu tone dan, na vzhodu pa dviga izza gora novo rožnato jutro in „mi gremo naprej čez temno in čez širno plan srčneje kakor prej . . .“ — Nekoliko nenavaden starinski vtis napravijo Vaši sicer pravilni verzi, ki pa vendar izdajo prejšnjo Stritar-Gregorčičevo šolo. Imate pogum „plavati proti struji“ in naj si bo tudi samo v zunanji obliki? Vsekakor nam pošljite še kaj, ker nam je na ta način lažje soditi o Vaših zmožnostih!

Jovan Jovanović. — Izbrali ste si za psevdonim ime znanega srbskega pesnika. Izkušajte ga doseči! Ta črtica „Žrtvi pijanca“ se Vam je seveda ponesrečila. Napravili ste precej slovniških napak, kar je menda sama nepazljivost. Vzemite si v roke Levčev pravopis; saj ne stane dosti! Tvarino, ki ste jo hoteli obdelati, je že in infinitum obrabljena: pijanec v gostilni, njegova žena z lačnim detetom v naročju, — njegova slaba vest . . . prepir, samomor žene z otrokom v vodi . . . Posebno ta samomor. Doma sem, hvala Bogu, med kmeti in poznam naše ljudi. Mislite, da bo res naša kmetska žena, če mož vse zapije in otroku preti glad, raditega z otrokom končala svoje življenje v vodi. Kje ste že brali take slučaje? Mogoči so —, a silno redki. Naše ljudstvo je verno, posebno naše ženstvo in še prav posebno naše matere. V mojem kraju poznam ženo, ki ji je mož popival nočindan in se ni zmenil za 8 gladnih otrok v hiši. In kaj je naredila mati? Ni mislila na vodo —, kajti to ne bi bila nobena mati —, ampak podnevi je delala pri ljudeh na dnini, ponoči pa šivala do zgodnjega jutra. Kaj, če ji je lice ugašalo, če so ji oči od slabe luči in prečutih noči postale motne in razboljene, kaj če so ji upadale in usihale prsi in jo je objemala jetika s koščeno mrzlo roko . . . — ne glede na vse to je vztrajala v brezmejni materinski ljubezni in požrtvovalnosti in stala pred ljudmi kot herojinja in iz njenih nemih ustnic, polnih trpljenja, je zmagonosno odmevala labodja pesem krščanske ljubezni . . . Poznam take žene iz življenja, srečal sem jih pa tudi v literaturi. — Alkoholizem je za nas Slovence soseben z ozirom na obrambno delo silno važen problem; treba je, da se zavemo, da se gre ravno v tem oziru za našo narodno eksistenco. Rabili bi umetnika, ki bi s silo svoje umetnosti, ne pa z moraliziranjem in pridigovanjem kot Vi, govoril našemu ljudstvu, kam drvi v svojem nezmernem uživanju, kam ga žene žganje . . . Dobro, zelo dobro je, da se bavite s takimi za nas zelo važnimi problemi, toda v slučaju, da

jih hočete obdelati umetniško, se mora to zgoditi na drug način. Vaš opis gostilne in pijancev bi prav lahko poslušal v kaki postni pridigi raz leco iz ust pridigarjevih; v umetnini vse to odpade. Saj razumete? Pričakujemo, da še kaj pošljete!

Mara. — Vaša „Izguba“ mi je od začetka ugajala, ker je res pisana naravno in dobro po zvestem opazovanju. Toda drugi del je popolnoma ponesrečen. Vojak, smrtno ranjen, narekuje svojemu tovarišu na bojnem polju pismo na svojo ženo, nato umre. Pismo gre na pošto, v domačo vas, žena je vsa obupana, a se naposled potolaži v zaupanju do Boga. — V vsej črtici ni pravzaprav nobene napetosti, nobenega pravega dejanja; prizor se vrsti za prizorom kot v kinematografu. — Treba si je izvoliti predvsem umetniško pripravnost momente; pa to še ni dosti: treba jih je tudi primerno grupirati, da nastane res kaka napetost, da se čitatelj zanima. Če se pa že lahko iz prve strani spozna, kak bo konec, potem sploh ni umetnina, ker manjka tistega interesantnega negotovega, ki se lahko zgodi tako ali tako, ali pa še in še drugače. In baš to je, kar privlači in baš s tem ima umetnik občinstvo v oblasti. — Jezik je lep in tudi zmožnosti imate; seveda se pri prvem poizkusu ne da vsega doseči. Sicer pa zavržno upamo, da nam niste zadnjič poslali v oceno.

Bosiljka. — Tudi Vaša črtica nam ne ugaja. Zopet tako tradicionalno. Naš dober slovenski sin gre v tujino za kruhom; tam se mu pripeti nesreča; vendar okreva, nakar gre domov, kjer pa dobi na smrt bolno mater, ki mu tudi umre... Ko se nekoliko potolaži, je treba na delo, ki ga domača hiša tako nujno rabi. Zato je treba zveste družice, ki se navsezadnje tudi lahko najde v osebi sosedove Milke. Prej, ko je bil Vaš junak v tujini, nič ne omenjate, da ima doma kako Milko, da bi ji bil kaj pisal, ne omenite. In Milka naj menda osem dolgih let čaka kar brez vsega?... Ne vem, če ni malo težko! — Stvar je ta, da ste si izbrali neprimerno tvarino; saj ste sami dosti doživeli; opišite kak interesanten študijski dogodek; opišite ga neprisiljeno kot se je zgodilo, se godi in se bo še godilo. Moraliziranje ni potrebno kakor: „Bil je priden in bogaboječ, rad je pomagal, ubogal starše...“ Povejte, kako živi, sam naj junak nastopi pred nami brez Vašega posredovanja in predstavljanja, kajti Vi morate kot umetnica, biti v ozadju. Čitatelj potem že sam pride do zaključka, kako in kaj. — Jezikovne napake zelo motijo; tu je treba paziti. Pošljite še kaj!

Bratoslava. — Vaš „Stric Štefan“ mi ugaja, ker je pisan brez vsakega hlastanja po efektu, neprisiljeno in naravno; ta skromnost je privlačna. Medtem ko imamo moški v značaju, da se brigamo rajši za bolj svetovne stvari, da se bavimo s filozofijo, politiko, s problemi, pri katerih so zainteresirani celi narodi in države, — ali se pa na drugi strani poglobljamo v najfinejše dušeslovne probleme, je značaj ženske, da je doma v malem, v miniaturni. In medtem ko moškim fantantom večkrat izpodleti, so ženske bolj realne in na svojem trdnem temelju bolj sigurne. Če študirate literarno zgodovino tudi drugih narodov, pridete do sličnega zaključka. Grof Tolstoj se v svoji „Vojni in miru“ nekje prav slično izrazi. Čitajte, če še niste! — Vašo črtico mogoče ob priliki z malimi izpremembami priobčimo.

H koncu bi želel omeniti še par splošnih besed Vam in Vašim koleginjam. Zelo nas veseli, da se nas je začelo tudi ženstvo spominjati z literarnimi prispevki. Sempatja smo že imeli priliko z našim mladim naraščanjem med slovenskim kat. narodnim ženstvom priti v dotiko, toda ne vem, kako je to, da se zaenkrat še ne moremo ponašati s pravimi uspehi. Mogoče so uspehi že tu, a mi za to ne vemo. Krive so pač naše razmere na srednjih šolah, ki so popol-

noma drugačne kot drugod, recimo na Hrvaškem. Toda čeprav se dela natihem, bi se vendar vkljub temu lahko pokazali uspehi, recimo v „Zori“. Kje ostajajo dopisi iz posameznih zavodov, kje so prispevki naših somišljenic v „Prvih Cvetih“. Mogoče je krivda na naši strani, toda tudi naše somišljenice niso brez nje. Kadar pridemo skupaj, se navadno pokaže da smatramo za svojo glavno nalogo suhoparno in trezno razmotrivanje o naših sedanjih razmerah in načrtih za prihodnost; družabna stran nam pride šele v drugi vrsti v poštev. — V vseučiliških mestih žalibog nimamo prilike zahajati v primerno slovensko žensko družbo, ker je skoro ni; v domovini nam je pa v tistih kratkih uricah, ki so nam odločene na naših sestankih, nemogoče na to misliti. — Naše medsebojno razmerje mora biti neprisiljeno in preprosto, kot med kolegi in koleginjami, ki jih poleg šolskih stremljenj družijo tudi skupno svetovno naziranje. Naše somišljenice se morajo za enkrat v tem vojskinem času odpovedati za čas svoji pravi ženski nalogi, ki leži v krščanskem podrobnem delu v družini in finem družabnem življenju in zabavi, in postati resni moški bojovníki, ki ne iščejo kratkočasnosti, ampak dela, ki ne iščejo samo vesele lahkomišelnosti, ampak istomiselnosti kolegov in kolegij, težečih za tesno organizacijo v doseg skupnih ciljev. Naše ženstvo mora stopiti iz svoje rezerve, iz svoje — ne zamerite — da tako rečem, „ženske“ neodločnosti na plan in mora s krepko roko poseči v naš slovenski versko-kulturni pokret. Naše ženstvo ima v tem pokretu silno važno nalogo. Mi imamo ljudstvo, ki globoko pojmuje to novo gibanje med nami; toda mesta niso naša! V naših takozvanih „mestih“ se še vedno šopiri naša liberalna inteligenca, ki negira vse naše težnje in naj si stoji tudi celokupno slovensko ljudstvo za njimi, — ki vegetira zelo žalostno naprej in sprejema svoje internacionalne duševne impulze sedaj iz Prage, potem zopet iz Pariza, nato zopet iz Barcelone... Skrajnji čas je že, da to „slovensko“ inteligenco pomedemo brezobzirno iz naše srede, ker nam ne dela časti. Toda — zato je treba, da tudi sami kaj pomenimo, in sicer društveno in formalno družabno. V prvem oziru se mnogo stori po akademskih društvih, v domovini pa potom organizacije; in tudi naše ženstvo bi v tem oziru mnogo lahko doseglo iz svoje lastne moči, samo marljivosti, energije in požrtvovalnosti je treba. V družabnem oziru pa moram konstatirati pomanjkanje mogoče še bolj pri nas, kot pa pri našem ženstvu. Toda v tem oziru gre na bolje. Glavno, kar hočem poudariti, je, da se ne da ustanoviti nove slovenske krščanske družbe, kar ima slovensko kat. narodno dijaštvo pred očmi — z ženstvom, ki ne razume našega pokreta — z ženstvom, ki se povečini zanima za zabave in za različna toaletna vprašanja. In ženska, ki razume svojo nalogo, je vendar glavni faktor v družbi. Torej, izkušajmo biti drugačni in drugačne...

Hrvatsko katoliško-narodno ženstvo ima svoj lasten list „Proljetno Cvijeće“, ki ga izborna urejuje učiteljica Marija Marošević. Tudi pri nas, ki nimamo toliko moči in mase, kot Hrvati, bo to sčasoma mogoče. Zaenkrat je pa „Zora“ naše skupno glasilo. Treba je samo, da se naše ženstvo tega zave in se spomni tudi na svoje tozadevne dolžnosti. Treba je list naročiti, agitirati zanj, podpirati urednika z dopisi in prispevki. V „Proljetnom Cvijeću“ sem čital naravnost lepe stvari, ki listu samemu in urednici kot sotrudnicam delajo čast. Vzemite si svoje hrvaške tovarišice za zgled!

I. M—c.

